Ptujski tednik

Štev. 31 — PTUJ, 3. avgusta 1956 — Letnik IX.

Glasilo SZDL ptujskega okraja — Uprava in uredništvo Ptuj, Lackova ulica 8 — Telefon 156, NB Ptuj štev. 643-T-206 — Urejuje uredniški odbor — Odgovorni urednik Janez Petrovič — Rokopisov ne vračamo — Tiska Mariborska tiskarna — Cena 10 din — Letna naročnina 500 din, polletna 250 dinarjev

Lackov spomenik bo stal pred gledališčem

LACKOVO IME
v narodnoosvobodilni borbi

Le malo je jeklenih značajev, ki se povzpnejo tako visoko kot nosilci naprednih revolucionarnih idej, da je njihovo ime za vedno zapisano v narodni zgodovini.

Eno izmed takih imen je ime kmeta Jožeta LACKA iz Nove vasi pri Ptuju, ki se je rodil 17. septembra 1894 v Kicarju. Poznanstvo z znanim idejnim voditeljem naprednih sil v predvojnem Ptuju in njegovi okolici, dr. Jožetom Potrčem, zdravnikom iz Janežovec, je Lacku začrtalo novo in težko pot borca za pravice proletariata, za pravice svojega naroda. Lacko je postal eden najvidnejših voditeljev naprednih sil v ptujski okolici. Deloval je s komunistično celico v ptujskih železničarskih delavnicah, pri Zvezi kmečkih fantov in deklet in ustvarjal v kmečkih vrstah močno opozicijo proti nazadnjaškim režimom v stari Jugoslaviji. Leta 1937 je zaradi predanosti KP in revolucionarnih sposobnosti postal član Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije. Oblast je postala nanj pozorna in ga je začela preganjati. V jeseni leta 1940 je moral v koncentracijsko taborišče v Medjurečje v Srbijo, kjer so bili internirani najvidnejši jugoslovanski napredni delavci.

Ko se je po zlomu jugoslovanske armade, po vdoru hitlerjevske armade v našo domovino, Lacko vrnil iz Srbije, je takoj začel netiti upor proti okupatorju. Na pomembnem sestanku, junija 1941, je Jože Lacko z drugimi naprednimi revolucionarji iz ptujske okolice položil temelje za organizacijo OF v ptujskem okraju. Že julija se je po tem sestanku začela velika nabiralna akcija za partizane in so odšli prvi borci na Pohorje. V jeseni je Lacko osnoval v stanovanju železničarja Korena prvi odbor OF za ptujsko področje, v katerega je pritegnil zastopnike naprednega krila nacionalistov.

LACKOVA SMRT

Lacko je bil tesno povezan s prvo oboroženo skupino v ptujskem okraju, osnovano januarja 1942., ki jo je ljudstvo imenovalo LACKOVA ČETA. Po usodnem spopadu te čete z nemškimi orožniki in gestapovci avgusta 1942, se je Lacko ranjen zatekel iz bitke h kmetu Horvatu v Sp. Velovlek, ki pa ga je prijavil nemškim oblastem. Dne 10. avgusta 1942 so ga Nemci ujeli in ga po strašnem pretepanju odpeljali v Ptuj pred Brenčičevo hišo, kjer so mu obesili na prsa tablico z nemškim napisom: »Jaz sem morilec in vodja banditov — Jože Lacko.« Nato so ga vodili po ptujskih ulicah in ga zasramovali. Popoldne so ga s strtimi rebri in ranjenega po telesu in na glavi, prepeljali v ptujske zapore. V ječi so ga še naprej mučili, mu potrgali nohte z rok in nog in ga pretepali, tako da so se odprle globoke rane po telesu. Okupatorju pa ni uspelo, da bi z mučenjem pripravil Lacka do besede o soborcih, o

Heroj Jože Lacko

organizaciji. Na okupatorjevo vprašanje, zakaj se je boril, je odgovoril, da je bila taka volja ljudstva, ki noče hlapčevati.

Lacko je podlegel mukam 18. avgusta 1942 v ptujskih ječah. On je svetal lik kmeta revolucionarja, ki se je predal veliki ideji socialne in nacionalne revolucije v najtežjih pogojih za upor. Z njegovim trpljenjem in trpljenjem sto tisočev, je zavedno ožigosan nemški hitlerizem, ki je na najkrutejši način kaznoval vsak poizkus upora izpod krivičnih spon, v katere je narod vklenil.

„LACKOV ODRED"

Lackova mučeniška smrt je odjeknila v srcih naših ljudi z gnevom do fašističnih osvajalcev in z novim borbenim poletom. V počastitev spomina Jožeta Lacka so njegovo ime nadeli aktivisti narodnoosvobodilnega gibanja iz Maribora in okolice in dezerterji iz nemške vojske, ki so se morali umakniti v ilegalo, ko so osnovali LACKOVO ČETO. To je bilo poleti 1943. Že aprila leta 1944 se je četa tako pomnožila z novimi soborci, da so jo preimenovali v LACKOV BATALJON.

Lackov bataljon je operiral na sektorju Kozjaka in Slovenskih goric. Spadal pa je k Pohorskemu odredu, potem ko je prišel v stik s štabom IV. operativne zone. Pohorski odred pa se je 20. septembra 1944 reorganiziral in preimenoval v LACKOV ODRED. Trije bataljoni Lackovega odreda, specialna četa, obveščevalni vod, komora in Pohorska četa Lackovega odreda so napadali okupatorjeve postojanke po Kozjaku, Slovenskih goricah, minirali so železniško progo med Mariborom in Pragerskim večkrat v mesecu, pa tudi železniško progo drugod. Enote Lackovega odreda so prodrle spomladi 1945 globoko v avstrijsko ozemlje, v Koralne Alpe, kjer je prebivalstvo spoznalo napore in cilje narodnoosvobodilne vojske.

„TEHNIKA LACKO"

Ime po velikem revolucionarju so dali avgusta 1944 tudi ciklostilni tiskarni, ki je začela delati v Stogovcih pod Ptujsko goro v bunkerju pod listnjakom kmeta Franca Superja. »Tehnika Lacko«, je kakor močna osebnost Jožeta Lacka v letih 1941 in 1942 — budila s svojimi ponatisi naših časopisov, z letaki in brošurami v ljudstvu borbenost in vero v zmago. Svoje delo je »Tehnika Lacko« opravljala do osvoboditve. Z velikim poslanstvom, ki ga je opravljala, se je oddolžila spominu narodnega heroja.

Lackovo ime bo za vedno zapisano v srcih našega naroda. Spomenik, ki mu ga postavljamo v Ptuju, na Slovenskem trgu, dne 5. avgusta — je naše priznanje in zahvala njegovemu spominu. *R.*

ODKRITJE SPOMENIKA

NARODNEGA HEROJA JOŽETA LACKA IN SOBORCEV V PTUJU V NEDELJO, DNE 5. AVGUSTA 1956

SPORED:

ob 5. uri: budnica;
ob 8.30: zbor Zveze borcev NOV pri »Vinarski zadrugi«;
ob 9. uri: zbor udeležencev svečanosti na Slovenskem trgu;
ob 9.30: začetek svečanosti — odkritje spomenika narodnega heroja J. Lacka na Slovenskem trgu;
ob 10.30: povorka krene na pokopališče;
ob 10.45: odkritje nagrobnega spomenika narodnega heroja J. Lacka in soborcev.

★

ob 12. uri: odhod povorke na grad, kjer bo **PARTIZANSKI MITING — ljudsko rajanje;**
ob 15. uri: kulturni spored na mitingu, **srečolov z nad 1000 dobitki** — med njimi večji dobitki, na primer: **5 kub. metrov drv, prašič, blago za moško obleko, več parov čevljev itd.**

Štab za proslavo
pri Mestnem odboru ZB NOV PTUJ

Ob 14. obletnici bitke pri Mostju

Ko so tiste poletne noči — 8. avgusta 1942 — pripeljali Mostjani v Ptuj na vozovih MRTVE PRVOBORCE, padle v spopadu z nemškimi orožniki — — se je novica naslednjega dne hitro razširila po mestu. Hitlerjevski Ptuj je slavil zmago nad uporniki tako, da je trupla padlih junakov razstavil pred sedežem gestapa. To hitlerjevsko

Lackova slika v oddelku NOV v Mestnem muzeju

početje je pretreslo vsakogar, ki mu je bilo slovensko srce, ker je globoko obžaloval, da je ugasnilo življenje prvim borcem za svobodo v ptujskem okraju.

Slovensko ljudstvo je dva dni za tem dogodkom bilo spet priča zverinskega nasilja nemškega nacizma nad našim narodnim herojem JOŽETOM LACKOM, ki so ga gestapovci ujeli, strahotno mučili, vodili po ptujskih ulicah, s tablico na njegovih prsih, z nemškim napisom: »Sem morilec in vodja banditov.« Nazadnje so ga razstavili pred sedežem gestapa, da je bil Nemcem in njegovim hlapcem v posmeh. Toda Lacko je stal tam ponosno, kot pobornik za pravice svojega naroda.

Ker je nacistični osvajalec smatral, da se je še vse premalo maščeval nad njimi, ki so nosili v srcu narodnoosvobodilno misel — je polnil ječe z našimi ljudmi, jih streljal in pošiljal v taborišča.

Mrtvi prvoborci, umorjeni Lacko in padli talci so poleg grozodejstev v taboriščih postali klici k maščevanju, k borbi, ki jo je potrebno nadaljevati, kakor so jo začeli oni, da bo za vedno zbrisano s sveta nasilje fašizma in nacizma.

Tako ni okupator s strašnim nasiljem zatrl narodnoosvobodilnega boja, kakor je nameraval, ampak je vžgal novo iskro borbe.

GESTAPOVSKO POROČILO O BITKI PRI MOSTJU

Pred menoj leži okupatorjev dokument o borbi partizanov I. slovenjegoriške čete, 8. avgusta 1942, z nemškimi orožniki in gestapovci na močvirnih tratah in gajih ob Pesnici, blizu Mostja pri Juršincih, kjer je kri prvoborcev prvič pojila slovensko zemljo v ptujskem okraju.

Na treh listih pisarniškega papirja je napisano sporočilo državne tajne policije v Ptuju »Landratu« o napadu na partizansko postojanko, ki jo je okupator skrbno pripravil, z velikim številom dobro oboroženih orožnikov, čeprav je vedel, da bo obkolil le malo četico prvoborcev. Zavedal se je, da bo naletel ob spopadu na junake, ki se bodo neustrašeno borili in bi partizanom enako število orožnikov na nemški strani pomenilo — nemški poraz. Orožnike je spremljalo tudi šest gestapovcev.

Orožniško postajo v Ptuju je obvestila postaja gestapa, da je ob Pesnici skupina partizanov, ki jo to sporočilo označuje za Osojnikovo skupino. Skupina ima namen, kakor pravi poročilo, napasti še tisto noč železniško progo. Ko je gestapo obvestil orožniškega načelnika Jožefa Jurošovica v Ptuju, so poklicali v Ptuj nekatere aktivne orožnike iz okolice. Kmalu so napravili načrt napada na partizane.

Glej načrt na 2. strani

K Pesnici so poslali štiri skupine mož s kamioni in avtomobili, ki so pristali precej vstran od mesta, kjer naj bi bili partizani. Od tu naprej so skupine hodile do položajev, določenih v načrtu.

Prva skupina, ki jo je vodil Jurošovic s štirimi pomočniki in 17 možmi, je morala zasesti desno stran okrajne ceste, levo od Pesnice.

Drugo skupino je vodil Hofbauer s 7 možmi in šestimi gestapovci iz Ptuja. Naloga te skupine je bila, zapreti dohod k Pesnici od Sp. Velovleka proti Pacinju.

Tretji skupini je poveljeval Fuchs s pomočnikom in desetimi možmi in je morala zapreti cesto Gabernik—Spodnji Velovlek do Pesnice in nato zavzeti postojanko južno od obkoljenih. Tej skupini je bila v pomoč še skupina orožnikov iz bližnje okolice Ptuja.

Četrti skupini je poveljeval Fahrner s pomočnikom in desetimi možmi. Priključil pa se jim je okrajni orožniški poveljnik. Skupina je morala zapreti vzhodno obrežje Pesnice od Sp. Velovleka do Zg. Velovleka. Ko bi dosegla obrežje, bi stopila z desnim krilom v stik s Fuchsovo skupino.

Previdno so orožniki pešačili proti svojim postojankam, določenim v Ptuju. Pozorni so bili na grmičevje, prehoditi so morali nekaj močvirnih kotanj in travnikov ter ovsenih njiv, gajev in grmičevja.

Nemško poročilo pravi, da se je borba pričela pet minut čez četrt na sedem pop. (ob 18. uri in 20 minut) 8. avgusta 1942, ko se je vodja partizanov FRANC KRAMBERGER približal sku-

pini Fahrnerja, se skušal prebiti, a je padel smrtno zadet.

Partizani so uporno streljali iz pušk in pištol. Medsebojno streljanje je trajalo neprestano celo uro. V tem času so Nemci del partizanov obkolili na močvirnem travniku, na vzhodnem obrežju Pesnice. Tu so v močvirni kotanji z ročnimi granatami ubili MIRKA REŠA, ključavničarskega pomočnika, roj. 1. V. 1917 v Vintarovcih, KOSTJA REŠA, pomožnega delavca, roj. 20. IV. 1924 v Vintarovcih, in ALOJZA ZAVCA, zi-

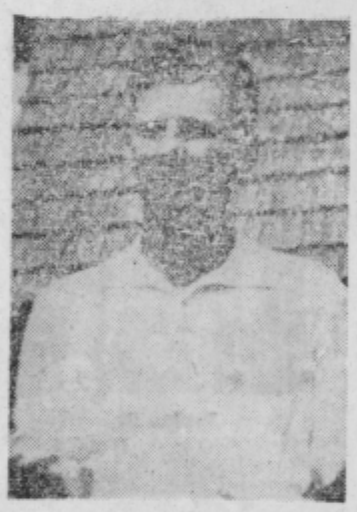

darskega delavca, roj. 16. I. 1922 v Krčevini pri Ptuju.

Orožniki so v času boja naleteli na prazno taborišče partizanov, kjer so našli deset dobro založenih nahrbtnikov z obleko in jestvinami.

Bitka je po nemškem poročilu trajala do pol devete ure zvečer, ko so orožniki ujeli IVANA PUKŠIČA, roj. 11. IV. 1913 v Kicarju, IVANA ČEHA, roj. 12. V. 1921 v Cerkvenjaku, in STOJKA DRAGA, pekovskega pomočnika, roj. 13. IV. 1924 v Moti pri Ljutomeru.

Zbežati pa se je posrečilo FRANCU OSOJNIKU, posestniku, roj. 28. VIII. 1900 v Janževcih, VINKU REŠU, pekovskemu pomočniku, roj. 24. XII. 1921 v Desencih, in JOŽETU LACKU, kmetu, roj. 17. XI. 1894 v Kicarju.

Nemški dokument dodaja, da je Karl Stojko umrl v ptujski bolnišnici 9. VIII. 1942 ob 22. uri in še, da so ujeli Lacka 10. VIII. 1942 pri nekem kmetu v Sp. Velovleku.

Poročilo zaključuje z nemškimi žrtvami v bitki, ki so bili: Franc Fahrner, poveljnik orožniške postaje na Zg. Bregu in Hans Hupfauf, okrajni nadasistent, dodeljen Greco-Ptuj, ki sta padla, in Jožef Jurošević, načelnik orožniške postaje v Ptuju, ki je bil težko ranjen, ter Herbert Tschörtner, orožniški

(Nadaljevanje na 2. strani)

POSVET PREDSTAVNIKOV MLADINE PTUJSKE OBČINE

Preteklo sredo je bilo v Ptuju posvetovanje predstavnikov mladinskih organizacij iz ptujske občine, ki so se ga poleg članov občinskega komiteja udeležili še predsedniki in sekretarji osnovnih organizacij. Navzoči so bili tudi predsedniki mladinskih organizacij, ki so bile ustanovljene v taboru predvojaške vzgoje, iz Kicarja, Podvinc, Rogoznice, Spuhlje, Zabovc, Nove vasi in Markovc. Z ustanovitvijo sedmih novih organizacij v področju ptujske občine je storjen velik korak naprej, v nadaljnjem mladinskem gibanju in vzgoji naše mladine.

Med najboljše osnovne mladinske organizacije je šteti organizacije v Trničah, Zlatoličju, na Turnišču in na Mestnem vrhu.

V Kidričevem bo 9. septembra odkritje spominske plošče Borisu Kidriču

Sindikalna podružnica v Kidričevem je prevzela precej nalog v zvezi s svečanim odkritjem spominske plošče Borisu Kidriču, ki bo spominjala na velikega sina naše domovine in neomajnega borca za zgraditev socializma in tudi za zgraditev Tovarne glinice in aluminija v Kidričevem. Ta svečanost bo 9. septembra 1956 v Kidričevem. Ob tej priložnosti bosta razvili društvena prapora sindikalna organizacija in DPD Svoboda Kidričevo. V tednu pred odkritjem spominske plošče bo v Kidričevem več prireditev, za katere je že sestavljen celotedenski spored. Poleg raznih kulturnoprosvetnih prireditev in fizkulturnih tekmovanj ter nastopov bo tudi fotoamaterska razstava in razstava del slikarjev amaterjev.

Glede na tesno povezavo nastanka in razvoja Tovarne glinice in aluminija Kidričevo z imenom Borisa Kidriča bo dne 9. septembra v Kidričevem veliko zborovanje članstva vseh organizacij in društev iz Kidričevega in okoliškega prebivalstva. Priprave so že začele in imajo vsi s pripravljalnim odborom vred veliko dela.

Ali že veste, kaj bo od 25. VIII. do 5. IX. 1956 v Ptuju?

Ob 14. obletnici bitke pri Mostju

(Nadaljevanje s 1. strani)

nadstražmojster, ki je imel poškodovano nogo.

To nemško poročilo nam jasno kaže, kako težka je bila borba s prvoborci, ki se na borbo niti pripravili niso, saj je prišla iznenada. Mala partizanska skupinica je kljubovala s slabim orožjem 54 dobro oboroženim orožnikom iz Ptuja, ojačenim s šestimi gestapovci in še z neznanim številom zunanjih orožnikov — celi dve uri. Borila se je junaško in herojsko.

8. avgust 1942 je in bo ostal najveličastnejši spomin na narodnoosvobodilno borbo v ptujskem okraju, spomin na prve borce za svobodo, ki so visoko dvignili prapor ideje človečanskih in narodnostnih pravic in za to idejo darovali svoja življenja.

Drago Stojko

Franc Osojnik

Vinko Reš

IZDAJALCI

Razumljivo je, da nemško gestapovsko sporočilo »Landratu«, ki ga hranimo v muzeju, ne omenja Kneza, gestapovskega ovaduha, ki se je četi priključil prve dni avgusta in je oddal preko cestarja Kontaroviča iz Hlaponec pismo za gestapo, poslovodji v trgovini pri Lenartu. Po tem pismu je gestapo z naglico pripravil napad na prvoborce, ki so izvršili že veliko drznih napadov na okupatorjeve postojanke po Slovenskih goricah. Po krivdi izdajalca Kneza je okupator uničil naše prve sile v borbi proti fašizmu.

Tudi izdajalca Horvata iz Sp. Velovleka, h kateremu se je zatekel narodni heroj Jože Lacko, nikjer ne omenja nemško poročilo.

Slovensko ljudstvo je maščevalo smrt prvoborcev in narodnega heroja Jožeta Lacka s smrtjo obeh izdajalcev Horvata in Kneza. Njuna imena in imena drugih izdajalcev so za vedno ožigosana v zgodovini našega naroda.

NAŠA POBUDA

Okupatorjevo nasilje, ki je terjalo toliko smrti naših najdražjih, toliko solza in bridkosti, je maščevalo poleg naših borcev za svobodo, še na stotisoče borcev naprednih sil v svetu, ki so slavili svojo zmago nad fašizmom in nacizmom ob končani vojni.

Kdor je kakorkoli pomagal tej borbi, čuti zadoščenje, da je bil soborec naprednih sil v kratki, a veliki eri naše narodne zgodovine. Naši dejovni napori za dobrobit skupnosti in za slehernega zavednega državljana, so najlepša oddolžitev mrtvim prvoborcem. Kakor naše vodstvo skrbno čuva zmago nad fašizmom, ko se v svetu bori za socialistično načelo sožitja med narodi in doma ustvarja pogoje za razvoj socializma, tako tudi mi podpiramo te velike napore naših voditeljev, z jačanjem socialističnih načel in dejanj v našem življenju. Pri teh stremljenjih nam je večna pobuda misel na padle borce za človečanske pravice. Va-

KRATKE IZ GORIŠNICE

V občini Gorišnica že sedaj agitirajo za čimvečjo udeležbo v septembrski krvodajalski akciji, v kateri bo nad 200 zdravih občanov prispevalo kri za krvno plazmo in prvo pomoč ponesrečencem, ki jim lahko reši življenje samo še transfuzija krvi.

★

KZ Gorišnica namerava s pomočjo kredita iz sklada za zidanje stanovanjskih hiš urediti novo stanovanje v Zadružnem domu, ker je nujno misliti tudi v Gorišnici na povečanje stanovanjske površine.

★

Elektrifikacijski odbor Tibolci je zaprosil pri občini Gorišnica za 500.000 din kredita za dovršitev električnega omrežja. Občinski odbor je njihovi prošnji ugodil pod pogojem, da Tibolčani vrnejo najeti kredit v teku dveh let in da dajo primerno zagotovilo občini, da bodo to posojilo tudi v določenem času vrnili.

★

V upravni odbor kreditnega sklada za zidanje stanovanjskih hiš so imenovani: Franc Janžekovič iz Gorišnice, Tomaž Petek iz Gajevc, Franc Obran iz Moškanjc, Franc Gril iz Sobetinc, Štefan Petek iz Podgorc, Poldka Stanič iz Gorišnice in Franc Nasko iz Gorišnice. Potrjena so tudi pravila tega sklada.

★

KZ Gajevci-Formin namerava kupiti poljedelske stroje in ji bo dala občina Gorišnica poroštvo za 300.000 dinarjev investicijskega kredita.

Kakšna je bila letošnja žetev?

Ing. Egon Zorec

Žetev je letos zaradi poznega dozorevanja, ki je bilo posledica vremenskih neprilik, nekoliko zakasnila.

Poglejmo nekoliko uspehe, ki so bili letos doseženi spričo agrotehničnih ukrepov ob setvi in pozneje v dobi vegetacije. Žal teh ukrepov niso uporabili povsod v zadostni meri. Zato tudi uspehi, ne glede na vremenske neprilike in druge okoliščine, niso povsod enaki.

Treba je ugotoviti, da so tudi na nekaterih naših kmetijskih gospodarstvih socialističnega sektorja zelo smotrno uporabili sodobne agrotehnične ukrepe, zato pa so tudi dosegli lepe uspehe v pogledu hektarskih odnosov.

Semenogojsko posestvo Starše je na primer sejalo žita na krompirišča. Setev so opravili s stroji v razdalji 17 cm ter porabili 170 kg na ha, Gnojili so s superfosfatom (70 kg na ha) in še s čilskim solitrom (100 kg na ha). Posevke so škropili s hormonskimi sredstvi. Sejali so zgodaj, spomladi pa so posevke branali in valjali ter dodali hitro delujoča gnojila. Dosegli so pridelek: pšenica U1 24—25 mtc na ha, bavarska kraljica 26 mtc na ha, ječmen 28,5 mtc na ha.

Kmetijsko gospodarstvo Kidričevo prideluje izborno ozimno rž. Pridelek 25 mtc na ha.

Republiška kobilarna Turnišče prideluje poleg ostalega odličen semenski oves sorte Flemingstreu. Pridelek okrog 20 mtc na ha.

Tudi ostala posestva so dosegla lepe uspehe.

Tudi letos se je dobro obnesla progasta setev. Pri tej setvi se uporabi na hektar površine 110 do 120 kg. Takšen način setve je priporočljiv tudi zaradi lažjega čiščenja.

— — —

O GNOJENJU STRNIŠČNIM RASTLINAM

Inž. Zorec Egon

Žetev je za nami. Čas je misliti na to, kako bomo pridelali čimveč strniščnih rastlin. To je v veliki meri odvisno od gnojenja.

Fosfatna gnojila (superfosfat in Tomaževa žlindra) so za večji pridelek strniščnih rastlin nujno potrebna, ker je znano, da naši zemlji najčešče manjka fosfora. Prisotnosti kalijeve soli so okopavine zelo hvaležne, zato tudi repi in pesi, ki ju sejemo na strnišče.

Poleg hlevškega gnoja so za dober pridelek nujno potrebna torej *fosfatna in kalijeva gnojila*. Vendar ni nujno, da z njima gnojimo neposredno strniščnim posevkom, če smo dobro pognojili prejšnjemu posevku, na primer žitu. S fosfatnimi gnojili, če jih trosimo na strnišče, gnojimo obenem že za naslednji posevek. Fosfor se namreč iz zemlje ne izpira, prav tako kot kalij. Zato tudi gnojenje s temi gnojili opravimo z enkratnim trosenjem.

Dušikova gnojila so prav tako potrebna kakor ostala. Če dobro gnojimo s hlevskim gnojem, so potrebne le manjše količine, sicer pa večje. Naknadnega delovanja nimajo.

Na ha je torej potrebno:

za ajdo: fos. gnojil 200 do 400 kilogramov; kalij. gnojil 100 do 200 kg;

za repo, peso: duš. gnojil 100 kilogramov, fosf. gnojil 200 do 400 kg, kal. gnojil 200 do 300 kg;

za korenje za silos: duš gnojil 200 kg, fos. gnojil 300 do 400 kilogramov, kal. gnojil 200 do 300 kg;

za inkarnatko: duš gnojil 50 kilogramov, fosf. gnojil 300 do 400 kg, kal. gnojil 200 do 300 kg;

za krmno mešanico: duš. gnojil 100 kg, fosf. gnojil 200 do 400 kg in kal. gnojil 100 do 200 kilogramov.

S SEJE OKRAJNEGA ODBORA SZDL

Industrijska proizvodnja zaostaja

Na zadnji seji Okrajnega odbora SZDL 28. julija t. l. je bila na dnevnem redu analiza izvajanja gospodarstva v luči nove ekonomske politike okraja Ptuj in več drugih vprašanj. Vodil jo je predsednik Okrajnega odbora SZDL tov. Nace Voljč, udeležilo pa se je je poleg odbornikov tudi 11 predstavnikov podjetij in kmetijskih gospodarstev v okraju. Analizo izvajanja gospodarstva je tolmačila podpredsednica OLO Ptuj tov. Lojzka Stropnikova, v diskusiji pa so se oglasili tovariši: Voljč, Jureš iz Podlehnika, Vogrinec, predsednik občine Ptuj, zastopnik Tovarne glinice in aluminija Kidričevo in Strojilke Majšperk ter nekaj odbornikov. Sklenjeno je bilo, da bodo predlogi in sklepi te seje sporočeni vsem občinskim odborom SZDL v okraju. Vsi diskutanti so bili enotni v predlogu, da bi se morali v bodoče občinski ljudski odbori bolj zanimati za vse gospodarsko dogajanje na svojem področju in da bodo ti s svojimi zapažanji in predlogi kolektivom podjetij veliko koristili.

Industrijska proizvodnja je v ptujskem okraju v 1. četrtletju letos zaostajala v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta za 12 %, in to zaostajanje je bilo najbolj občutno v tekstilni industriji in v proizvodnji glinice ter aluminija, predvsem vsled neredne in nezadostne električne energije, in to je vplivalo tudi na neugodno realizacijo, ki je dosežena do konca prvega polletja. V 2. četrtletju se je industrijska proizvodnja v primerjavi z istim obdobjem lanskega leta sicer povečala, toda še vedno zaostaja za letošnjim planom.

Posamezna podjetja so v 1. polletju različno izpolnila plan. Premogovnik Makole je dal v tem času 5-krat toliko premoga kot v 1. polletju lani, dočim je dosegel premogovnik Sodinci — Podgorci proizvodni plan v višini 49 %. Letni proizvodni plan pri glinici je dosegel 48 %, pri aluminiju pa 32 %. Pri tem se najbolj čuti zaostanek iz 1. četrtletja, v katerem je bilo največje pomanjkanje električne energije. Tovarna bo ta zaostanek težko nadoknadila do konca leta. Normalno se razvija proizvodnja zidakov in strešnikov v opekarnah Žabjak in Ormož. Tovarna strojil v Majšperku je dosegla v 1. polletju enak obseg proizvodnje kakor v lanskem letu, letni proizvodni plan pa je izpolnila 65 %. Tekstilna industrija je imela, kot že rečeno, poleg proizvodnje glinice in aluminija največ zaostanka. Tovarna volnenih izdelkov v Majšperku je v 1. polletju realizirala le 80 % lanskoletnega obsega in letni plan izpolnila le 46 %, tekstilna tovarna Ptuj 38 % in tovarna perila Delta pa le 27 %. Trgovina je letni plan blagovnega prometa izpolnila 49 %. Uslužnostna obrt je dosegla v 1. polletju 1956 enako raven storitev kakor v prejšnjem letu, proizvodna obrt pa le 42,7 % letnega prometa. Kmetijske organizacije še za 1. polletje niso dale obračuna.

Podpredsednica OLO tovarišica Lojzka Stropnikova je v zvezi s posameznimi podatki prikazala tudi razmere v podjetjih in možnosti, kako si bodo podjetja iz zaostankov najlaže in najbolje pomagala.

Glede realizacije dohodkov, skladov in proračunov za leto 1956 je tov. Stropnikova pojasnila, da je bilo v družbenem planu planirano dohodnine iz kmetijstva 345,460.000 din, po dokončni odmeri pa je doseženih le 309,304.000 dinarjev ali 36,156.000 din manj, kar znaša le 89,5 % planiranega zneska. Vzrokov za ta izpad je več in jih je tudi naštela. Pojasnila je tudi, kako je z občinsko doklado in taksami.

Navzoči so si najvažnejše zapisovali in bodo v zvezi s tem razpravljali na sejah občin in organizacij SZDL.

Razpravo o najvažnejših nakazanih vprašanjih je začel predsednik Okrajnega odbora SZDL tov Nace Voljč in je glede na težave in razmere po podjetjih podčrtal, da se bodo v bodoče občinski odbori bolj zanimali za proizvodne probleme, da bodo organi oblasti večkrat obiskali podjetja na svojem področju, se zanimali za njihove probleme ter jim tudi pomagali te reševati. Marsikje se maščuje slab odnos občin do podjetij. Brez analize izvajanja družbenega plana občine ne morejo poznati stanja proizvodnje in njenih problemov na svojem področju. Tov. Voljč je navedel več lastnih ugotovitev ob obiskih podjetij, ki ravno potrjujejo, kako potrebna je večja povezava organov oblasti s proizvodnimi vprašanji, z življenjem v tovarnah, obratih, delavnicah ter posestvih na domačem področju. Tov. Jureš iz Podlehnika je razpravljal o nujnosti skladiščenja vinskega pridelka kmetijskih gospodarstev v skupni kleti večje kapacitete, ker obstaja bojazen, da se pri daljšem kletenju vin ob sedanjih pogojih kletarjenja po posameznih gospodarstvih ta pokvarijo. Po njegovem bi morala imeti taka klet kapaciteto 50 — 60 vagonov, strokovni kader in vse, kar je potrebno za ohranitev z velikim trudom pripravljenega pridelka. V zvezi z njegovim predlogom je bilo sklenjeno, da bo v kratkem v Ptuju posvetovanje v tej zvezi, v zvezi z izvoznimi vprašanji vina in podobnim, ki se je bodo udeležili za ta vprašanja zainteresirani predstavniki oblasti in gospodarstev ter podjetij.

Iz diskusije o proizvodnih vprašanjih Kidričevega in tamkaj zaposlenih delavcev in nameščencev je bilo posneti, da podpira Okrajni odbor SZDL kandidaturo sedanjega v. d. direktorja ing. tov. Gruenfelda za direktorja Tovarne glinice in aluminija v Kidričevem, ker daje njegovo dolgoletno delo v tovarni vsa zagotovila, da bo ob sodelovanju in pomoči kolektiva tudi v bodoče kot direktor tovarne vestno izvrševal zelo odgovorne naloge na tem položaju.

Daljša diskusija se je razvila v zvezi s Tovarno strojil v Majšperku, ki je sicer aktivna in svoje proizvode ugodno proda, vendar pa nastaja vprašanje obstoja podjetja v naslednjih letih, ker ne bodo zadoščale razpoložljive surovine, da bi obratovale vse tovrstne tovarne v državi. Vse kaže, da bo potrebno preusmeriti dejavnost tega podjetja. Svet za industrijo Okrajnega ljudskega odbora je o tem že razpravljal in formiral posebno komisijo gospodarstvenikov, ki bo proučila vprašanje nadaljnjega obstoja in možnosti razvoja Tovarne strojil v Majšperku. Svet za industrijo je mnenja, naj obratuje podjetje vse dotlej, dokler so na razpolago obstoječe zaloge surovin, medčasno pa bo potrebno pripraviti investicijski program za preureditev tovarne za drugo proizvodnjo.

Diskutirali so tudi drugi odborniki in predstavniki. Sklepi in priporočila te seje bodo sporočeni vsem občinskim odborom SZDL.

V. J.

I. SLOVENJEGORIŠKA ČETA V BORBI PRI MOSTJU
(Po nemškem vojaškem poročilu)

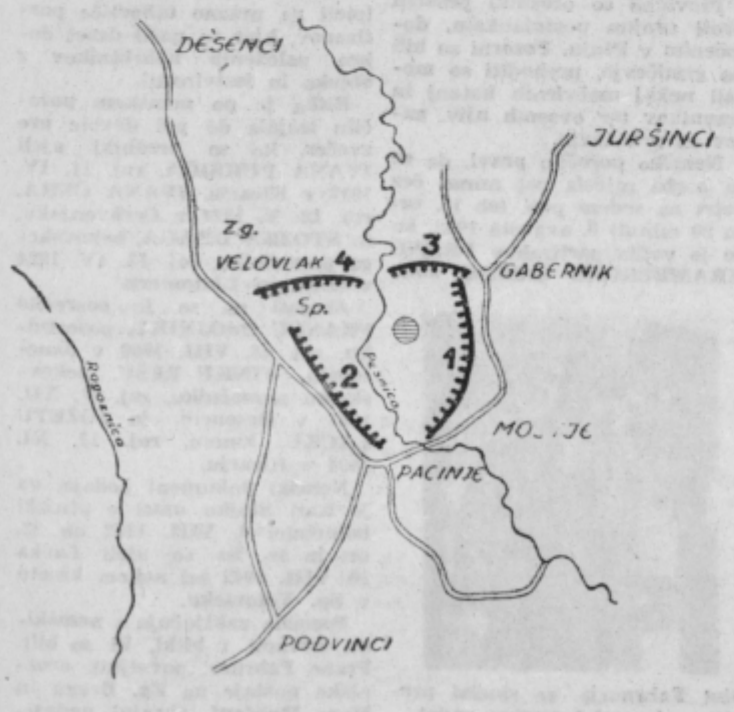

I. SLOVENJEGORIŠKA ČETA V BORBI PRI MOSTJU
(Po nemškem vojaškem poročilu)

(nemški položaji

(1 Jurošovičeva skupina — 5 vodij in 17 orožnikov

(2 Hofbauerjeva skupina — en vodja, 7 orožnikov in 6 gestapovcev

(3 Fuchsova skupina — 2 vodja in 10 orožnikov ter pomožna četa orožnikov iz okolice

(4 Fahrnerjeva skupina — 2 vodja in 10 mož ter okrajni orožniški poveljnik

skupina partizanov

Načrt napada na partizane pri Mostju

Zvepleni zakad v kletarstvu

Vinogradnikom-kletarjem v ptujskem okraju, pa tudi v vseh vinorodnih krajih sveta, je dobro znano, da je žveplo v kletarstvu največje važnosti. Brez žvepla je namreč nemogoče z vinskim pridelkom tako ravnati, da bi vino ostalo trajno zdravo in sposobno za trgovino. Žveplo je glavni kletarski pripomoček in si brez njega umnega kletarstva sploh ne moremo misliti. Poznali so ga že Rimljani, ki so ga tudi uporabljali za čiščenje svojih vin.

Za nas je v tem primeru žveplo važno za shranjevanje in konserviranje vinske posode. V zvezi s tem bi radi našo ptujsko Žveplarno opozorili na njen žvepleni zakad, ki ni takšen, kakršnega predstavlja napis na žveplovih zavitkih. Res je, da je za žveplanje sodov najbolj primerno žveplo, ki je vlito na platnen ali papirnat trak. To žveplo pa je nekdaj, čim si ga zažgal in vtaknil skozi piliko v sod, kapljalo na njegovo dno, kjer je gorelo in tlelo toliko časa, da je ugasnilo. Od tega pa so dobile doge v sodu, na katere je gorečo žveplo padalo, črne ali rumene madeže in so postale ožgane. Včasoma so tudi lahko pregorele ne glene na to da je strjeno žveplo na dnu soda prišlo pozneje v dotiko z vinom, kar ni bilo pravilno. Enako ali še bolj škodljivo pa je bilo, če so kletarji rabili takšno žveplo za žveplanje ne polnih sodov, ker je v tem primeru goreče žveplo kapljalo v pijačo, ki je bila v sodu in jo je kletar z žveplanjem praznega prostora nad njo hotel obvarovati pred berso (kanom) ali kako drugo boleznijo oziroma napako. Vse to je bilo »nekoč«, kakor pravi napis na žveplovem zavitku.

ŽVEPLARNA — PTUJ

nekoč

sedaj

Toda nekoč, tudi že pri nas v predaprilski Jugoslaviji, smo imeli tanke azbestne trake žvepla (azbestne žveplene trščice), s katerih žeplo ni kapljalo, četudi si jih več (največ do 5) zažgal skupaj. Takšnega žvepla, kakor ga ptujska Žveplarna na svojih zavitkih navaja, pa sedaj še nimamo in ga najbrž v Ptuju še ne proizvajajo, ker žveplo, ki ga spravlja v promet, ravno tako kaplja, kakor je to bilo nekoč.

To ve vsak vinogradnik, ki v svojem obratu uporablja ptujsko žveplo.

Glede na to je res želeti, da Žveplarna z neodgovarjajočo reklamo vinogradnikov naj ne zavaja v zmoto oziroma naj takšno reklamo sploh opusti. Še bolje pa bo, ako bo tovarna res začela proizvajati takšno žveplo, ki ne bo kapljalo in ga bo dala čimprej v promet. Vsi vinogradniki-kletarji ji bodo zato iz srca hvaležni in ne bodo godrnjali — opravičeno — čez njen sedanji izdelek.

-e-

EVROPSKI PRIDELEK ŽITARIC LETOS NE ZAOSTAJA ZA PRIDELKOM ZADNJIH DVEH LET

Komite za kmetijske probleme ekonomske komisije OZN je ta mesec na sestanku razpravljal o letošnjem žitnem pridelku v Evropi in o posledicah minule zime ter poznejših vremenskih razmer ter je ugotovil, da je žetev proti pričakovanju boljša in da ne bo znova potrebno izvesti vseh mer, ki so bile pripravljene za ublažitev pričakovanega primanjkljaja žitaric. Zamišljena je bila finančna in materialna pomoč za ponovno setev v deželah, kjer je to mogoče, posojila, subvencije in podobno. Po cenitvi pridelka po žetvi pa kaže, da letošnji žitni pridelek ne bo zaostajal za pridelkom zadnjih dveh let.

Močneje kot na prirastek žitaric je minula zima in poznejše hladno in deževno vreme vplivalo na pridelek sadja, zlasti grozdja. S tem problemom se bo komite posebej bavil.

ČITAJTE PTUJSKI TEDNIK

Spoznajmo naše občine

Občina VIDEM

Zemljevid občine Videm in okolice

Videmska občina spada v vrsto štirih občin ptujskega okraja, ki obsegajo nad 10.000 hektarov površine (Ptuj, Ormož, Lešje in Videm). Nastala je, po težkih porodnih krčih, z združitvijo področja bivših občin Podlehnik, Leskovec in Videm — v začetku so se namreč haložani zavzemali za »čisto« haloško občino, ker pa se niso mogli zediniti za sedež, so se slednjič izrekli za skupnost z Vidmom, ki je že pred združitvijo vključeval velik del haloškega področja (pet katastrskih občin).

Sedanja občina meri 11.700 ha in šteje 9300 prebivalcev. Pretežni del leži v Halozah, dobre tri četrtine, kjer živi tudi približno toliko občanov, zato jo je treba obravnavati kot haloško občino z vsemi značilnostmi haloškega gospodarstva in mentalitete prebivalstva.

Prva stvar, ki človeka preseneti že na prvi pogled, je razmerje v lastništvu zemlje med družbenim in privatnim sektorjem, družbeni sektor poseduje namreč 16 odstotkov vse zemlje v občini, kar je največ v ptujskem okraju. To razmerje je na samem haloškem področju za družbeni sektor še ugodnejše, saj jo poseduje kar dobrih 20 odstotkov, pri čemer pa je treba upoštevati še to, da so precej zemlje prejeli tudi agrarni interesenti in v tem sploh ni računana.

Haloze so bile do osvoboditve v tujih rokah

Ta suhoparni podatek nam daje slutiti, da velik del najboljše zemlje Srednjih Haloz, ki so v celoti zajete v videmski občini pred osvoboditvijo nikoli ni bil v rokah Haložanov. Da, resnični gospodarji Srednjih Haloz so bili že od najstarejših časov tujci. V katastrskih spisih naletimo na množico imen bivših lastnikov iz Ptuja, Maribora, Gradca in drugih mest Slovenije in Avstrije. »Najtežji« lastniki so bili graška »Štajerska hranilnica« (šparkasa), ptujski minoritski samostan, veleposestvo Turnišče, ptujska posojilnica in nekronani vladar Haloz — Ornik, poleg teh pa še cela vrsta drugih »purgarjev«.

Po vsem tem se ne smemo čuditi, če so bile tiste katastrske občine, kjer so najugodnejši pogoji za vinogradništvo skoraj v celoti v rokah tujcev. Tujci, povečini Nemci in nemškutarji so na primer v KO Majski in Dravinski vrh posedovali 92 odstotkov vseh vinogradov, v Gorci 86 odstotkov in tako naprej.

* Najprej so se v Halozah zasidrali ptujski minoriti in to že v srednjem veku, leta 1438 pa so, po testamentu zadnjega ptujskega gospoda Bernharda, s ptujskimi dominikanci prejeli v skupno last vse Gornje in Srednje Haloze z vsemi fevdalnimi pravicami. Iz tega skupnega posedovanja pa so se takoj izcimili strastni prepiri in dolgotrajne pravde, tako da je moral vmes poseči celo cesar, ki je s svojo listino l. 1461 vso haloško posest razdelil med oba reda. Stem seveda še ni bilo konca prepirov in medsebojnega obračunavanja, ki so se nadaljevala vse do leta 1789, ko je Jožef II. dominikance razpustil. Iz zgodovinskih izročil je videti, da so bili ptujski minoriti vse do najnovejših časov strastni pravdarji za »pozemske darove« (kar verjetno ni najbolj v skladu z zaobljubo njihovega reda o »popolnem uboštvu«). Neprestano so se pravdali s plemenitimi sosedi, še več pa s svojimi haloškimi podložniki, ki so se pritoževali, da jim samostan samovoljno zvišuje dajatve. Vse pritožbe haloških tlačanov so bile seveda brezuspešne, zato so se v svojem obupu večkrat poslužili sile. Najhuje je bilo leta 1631, ko so Haložani vztrajali v nepokorščini celih 11 mesecev in v tem času pretepli več menihov. Močno je vrelo tudi v letih 1670—74. Leta 1674 so podlehniški tlačani ubili celo gvardijana p. Frančiška Bonoskega samostana? Iz kronike je razvidno, da je na primer dvanajst podlehniških podložnikov moralo vsako leto oddajati samostanu: 122 jajc, 40 piščet, 3 kozliče, 2 kopuna, 4 kuplenike prosa, 3 mernike boba, 20 celjskih škafov ovsa, 20 c. škafov pšenice, 9 voz drv — v denarju pa: zemeljnine 8 goldinarjev 15 kr. 2 penesa, naklade 59 gl. 28 kr. 1 p. in doklade 5 gl. 44 kr., poleg tega pa so morali plačevati valpta v denarju. Te dajatve so se imenovale desetina, poleg tega pa so morali brezplačno obdelati zemljo, ki jo je samostan sam upravljal in sekati drva v samostanskih gozdovih — to je bila tlaka ali robota. V Podlehniku je bilo tudi nekaj svobodnjakov, ki so morali dajati po 22 kopunov in pol štrtinjaka vina ter 10 gl, 37 kr. 2 p. v denarju.

Ti spomini iz davne preteklosti videmskih občanov res nimajo neposredno ničesar skupnega z današnjo občino, vendar smo jih navedli zato, da se bo vedelo, kako so živeli nekoč pa tudi to, da so prav videmski občani s svojo bedo v največji meri zgradili čast inveljavo minoritskega samostana v Ptuju.

Leto 1848 je sicer prineslo svobodo, toda bila je lažna. Namesto prejšnjih fevdalcev so pričeli stezati po haloški zemlji svoje grabežljive roke kapitalisti in tako se je zgodilo, da se je zemlja vse bolj in bolj izmikala iz rok domačinov. Vprašanje je, kako daleč bi ta proces privedel, če ne bi prišla vojna in za njo osvoboditev.

Trsna uš, vinske krize, izkoriščanje tujih gospodarjev in »zelenaštvo« vinskih trgovcev tipa Ornik, vse to je haloškega človeka vse bolj pehalo v siromaštvo in zaostalost, zato se nimamo kaj čuditi, če si je velik del haloških viničarjev in kmetičev skorajda želel vojne in rešitelja, četudi bi to bil vrag ali Hitler. To razpoloženje so kaj vneto podpihovali nemški in nemčurski gospodarji, ki so imeli svoje »hernhauze« posejane po vseh haloških gričih. Tako nepripravljene jih je zatekla vojna in okupacija. Sicer se ni izpolnilo vsi tisto, kar so jim napovedali hitlerjevski agenti, toda v haloške viničarije in koče je prišel kruh, sladkor in margarina, dobrote, o katerih v prejšnjih časih nitj sanjati niso upali. Kljub vsem tem »dobrotam na karte«, ki so za večino haloškega prebivalstva pomenile dejansko izboljšanje življenjskega standarda pa so prav kmalu spoznali svojo veliko zmoto in se že leta 1943, še bolj pa 1944 pričeli vključevati v narodnoosvobodilno gibanje.

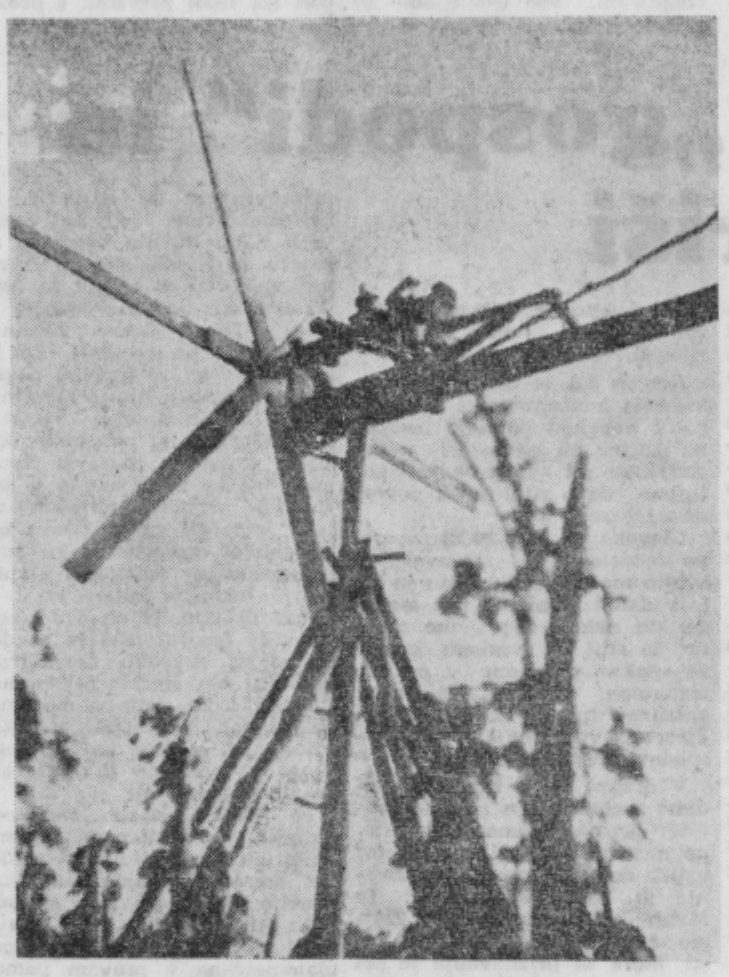

Posebnost naših Haloz — klopotec

Videmčani v narodnoosvobodilni borbi

Leta 1944 se je mnogo mož in fantov borilo v Zagorski brigadi in Kozjanskem odredu, tisti ki so ostali doma pa so bili kurirji ali so drugače podpirali osvobodilno borbo. Partizanske vojaške enote se na področju videmske občine niso stalno zadrževale, tu je bila samo 8 TV stanica, preko njenega ozemlja pa je vodilo šest kurirskih poti, po katerih so se vzdrževale zveze s Kozjanskim, Hrv. Zagorjem, Slovenskimi goricami, Pohorjem in tudi Prekmurjem. Kljub temu je bilo, ob organizirani pomoči domačinov izvršenih nekaj večjih vojaških akcij, tako so n. pr. v Tržcu 3. oktobra 1944 zajeli in razorožili 12 nemških vojakov s celotno opremo, ter jih odpremili na Kozjansko, napadena in zavzeta je bila nemška postojanka v Leskovcu, 3. marca 1945 so na Vidmu razorožili 32 vermanov. Nemce je to delovanje močno skrbelo, zato so morali poleg orožniških postaj namestiti tudi nekaj vojaških enot: v Vidmu, Podlehniku in Tržcu. V Tržcu sta bili nameščeni dve elitni četi (TREK) z nalogo, da likvidirata politične in vojaške postojanke, kar pa jim je le delno uspelo pri napadu na 8 TV stanico 27. septembra 1944. V tem napadu je padel komandir stanice tov. Petrovič Stanko s Hajdine.

Važno za ves okraj je posebno to, da je bil na področju videmske občine, v Jurovcih, 18. junija 1944 ustanovljen okrajni komite komunistične Partije, kateremu gre zasluga, da so bili koncem leta 1944 odbori OF osnovani v vseh vaseh videmske občine.

Po osvoboditvi se je življenje, posebno v haloških krajih, močno razgibalo. To razgibanost je povzročila predvsem zemlja, ki se je otresla tujih gospodarjev. O tej zemlji so haloški viničaruji in kočarji razpravljali noč in dan. Premagati je bilo treba prenekatero težavo, preden so bile stvari postavljene na pravo mesto. Posamezna raztresena posestva so bila dodeljena agrarnim interesentom, v prvi vrsti bivšim viničarjem, ostalo posest pa so organizirali v tri socialistična vinogradniška posestva. Kmetijsko gospod. Podlehnik je zajelo največ površin, za kar je imelo tudi največ pogojev, saj je imelo na razpolago dva razmeroma dobro izgrajena gospodarska centra (graške hranilnice in minoritskega samostana). Leta 1946 pa sta bili po dolgih razpravah ustanovljeni dve vinogradniški delovni zadrugi: v Gorci in Dravinjskem vrhu. Tako je dobila zemlja nove gospodarje, domačine, ki so jo že od davnih časov obdelovali.

Predsednik občine tov. Purg

Vse gospodarsko udejstvovanje je omejeno na kmetijsko proizvodnjo

Seveda gospodarstvo tudi v novih pogojih ni moglo steči povsem gladko. V napotje je bila predvsem podedovana splošna zaostalost in še posebej zaostalost v proizvodnji, kakor tudi pomanjkanje sredstev, ki so v tem obdobju razvoja našega gospodarstva morala biti na razpolago v prvi vrsti industrializaciji.

Če pregledamo današnje stanje gospodarstva videmske občine, ki je v celoti kmetijskega značaja, lahko ugotovimo neki napredek v primerjavi s predvojnim stanjem le v poljedelstvu in živinoreji, medtem ko sta vinogradništvo in sadjarstvo celo znatno nazadovala. V teh dveh panogah postopoma napreduje le socialistični sektor, ki se je že pred nekaj leti lotil načrtne obnove nasadov in uvaja sodobnejši in cenejši način obdelave.

Kmetijska gospodarstva Podlehnik, Dravinjski vrh in Turnišče (ki ima manjše površine v Leskovcu) so doslej obnovila okrog 50 hektarov vinogradov in kakih 35 hektarov sadovnjakov, kar predstavlja približno četrtino vseh vinogradniških in sadjarskih površin, ki jih posedujejo. Nasploh je v vseh treh kmetijskih gospodarstvih opaziti lep razvoj in napredek, čeprav je še vedno slišati kako pikro pripombo na račun obdelave, toda te pripombe letijo le na posamezne odročne parcele, ki jih je nujno treba arondirati. Takih parcel ima samo Podlehnik okrog 80 hektarov.

Ravninski kmetje v ozkem pasu ob Dravinji, ki spada k Dravskem polju, razmeroma dobro gospodarijo, kar pa ni toliko posledica naprednega načina proizvodnje (čeprav tudi tega ne gre popolnoma zanikati) kot tradicionalne pridnosti dravskopoljskih kmetov. Nešteto možnosti je neizkoriščenih: v

(Nadaljevanje na 4. strani)

Obnovljena šola v Vidmu

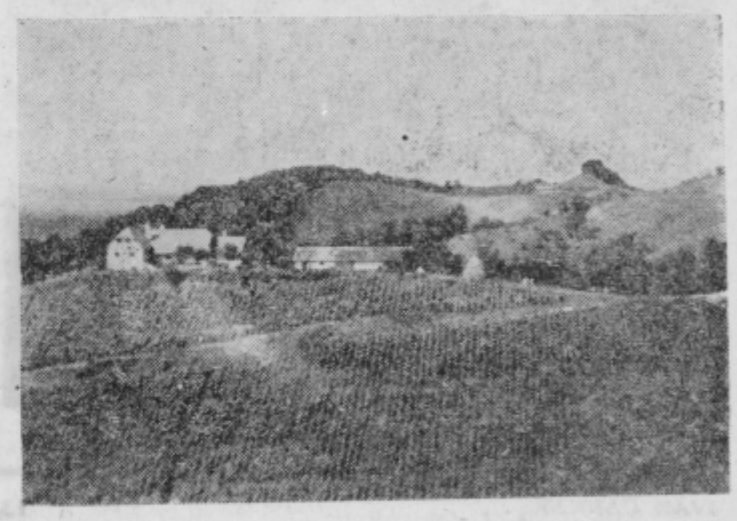

Videm — občin in druge hiše

Novi hlevi KG Podlehnik

* Podatki o minoritskem gospodarstvu v videmski občini so vzeti iz obširnega sestavka dr. Fr. Kovačiča in je bil objavljen leta 1913 v »Časopisu za zgodovino in narodopisje«.

Občina VIDEM

(Nadaljevanje s 3. strani)

živinoreji — nekvalitetna živina, nizka mlečnost, v poljedelstvu — slab odnos do semenskega materiala, neprimeren plodored in predvsem naravnost nerazumljiva ravnodušnost do uporabe mehanizacije in pocenitve proizvodnje.

Haloški kmetiči vozijo mnogo teže od svojih ravninskih sosedov. Tu je posest mnogo bolj razdrobljena, poleg tega pa je obdelava vinogradov, ki so povrh še do kraja zreli za obnovo, tako zaostala, da bolj ne more biti. Mnogo dela in truda jih stane tudi nekoristno ubadanje s poljedelstvom v lapornatih strminah. Tu gre torej za probleme, ki se jih bodo morale kmetijske zadruge ob podpori skupnosti najresneje lotiti, kajti na noben drug način ne bo mogoče rešiti »zgodovinskega« problema Haloz.

Da so razmere v haloški kmetijski proizvodnji res obupne, najbolje vidimo iz primerjave narodnega dohodka na glavo prebivalca med dvema tipično kmečkima občinama: videmsko in cirkovško (podatek je vzet iz družbenega plana za letošnje leto). V videmski občini odpade na glavo 26.000 din nar. dohodka, v cirkovški pa 47.000 din. Pri tem je treba upoštevati še to, da je občinsko povprečje nekoliko višje z ozirom na večjo gospodarsko moč ravninskih kmetov, iz česar sledi, da je narodni dohodek haloškega prebivalstva še nekaj nižji od občinskega povprečja.

Vsem, ki trezno mislijo, je jasno, da se bodo morali videmski kmetje tesneje okleniti kmetijskih zadrug, kmetijske zadruge pa bodo morale bolj smotrno in prizadevno izvrševati svoje naloge, drugače bomo lahko še kar naprej objokovali haloško siromaštvo in zaostalost.

Kmetijske zadruge so v občini štiri in so teritorialno dobro razporejene. Zadnja leta so sicer napredovale in razširile svojo dejavnost, toda to je z ozirom na težke naloge, ki jih imajo, vse premalo.

Poleg kmetijstva je v občini le še nekaj obrti, ki ne zadošča potrebam prebivalstva, zato je ljudski odbor v družbenem planu predvidel razširitev mreže, dalje nekaj gostinskih obratov in zadružnih trgovin, s tem pa smo z gospodarskim udejstvovanjem videmskih občanov tudi pri kraju.

V tako veliki in razmeroma gospodarsko šibki občini, kot je videmska, delo ljudskega odbora prav gotovo ni lahko. Ljudski odbor ima največ težav pri reševanju komunalnih vprašanj, ki so številna in pereča. Že samo dejstvo, da spada pod občinsko upravo 21 mostov in 16 brvi, nam pove, da je treba mnogo iznajdljivosti in požrtvovalnega dela pri rednem vzdrževanju teh važnih prometnih naprav. Če k temu prištejemo še desetine kilometrov občinskih cest, mora biti vsakomur jasno, da bi ljudski odbor brez požrtvovalnega sodelovanja krajevnih odborov kaj težko odgovarjal za varen in dober promet. Sploh so krajevni odbori v veliko pomoč ljudskemu odboru. Posebno delavna sta odbora v Podlehniku in Leskovcu, ki v celoti urejata vsa krajevna komunalna vprašanja.

Nedvomno je bil zelo pameten sklep ljudskega odbora, da je del občinske doklade prepustil krajevnim odborom, kajti že dosedanji rezultati so pokazali, da se ta skromna sredstva v rokah krajevnih odborov oplode in rodijo deseteren sad.

Ljudski odbor se zelo trudi, da bi vse občane oskrbel z elektriko. Pred osvoboditvijo je bilo elektrificiranih le nekaj ravninskih vasi (Videm, Pobrežje in Tržec), zdaj pa ima elektriko že tretjina občine. V zadnjih letih je bilo zgrajenih 14 kilometrov visokonapetostnih daljnovodov in 5 transformatorskih postaj, za elektrifikacijo vsega področja pa bo potrebnih še 29 km daljnovodov, 5 transf. postaj in okrog 100 km nizkonapetostnega omrežja. Za izvedbo tega načrta so seveda potrebna velika sredstva — okrog 96 milijonov dinarjev, ki jih revni Haložani nikakor ne bodo sami zmogli, in prav zato si ljudski odbor razbija glave kje bo našel sredstva za izdatnejšo pomoč.

Seveda so pred ljudskim odborom še drugi važni problemi, posebno na področju socialnega skrbstva, zdravstva in šolstva.

Precej časa so bile posebno v šolstvu neznosne razmere. Na področju občine je šest šol, od katerih je bila ena po osvoboditvi novo zgrajena, dve pa adaptirani. Vse ostale šole so v precej slabem stanju, posebno še podlehniška. V šolstvu se je po uveljavitvi šolskih odborov marsikaj obrnilo na bolje. Skoraj vsi šolski odbori so si v svesti svoje odgovornosti in nalog. — Šolski obisk in učni uspehi so sicer še vedno pod okrajnim povprečjem, vendar se je stanje v zadnjih dveh letih znatno izboljšalo in to tudi po zaslugi dela šolskih odborov. Zelo lep napredek je pokazala posebno leskovška šola.

Videmski občini so bili že od nekdaj veliki prijatelji kulturnoprosvetnih prireditev, zato je prav škoda, da je to udejstvovanje precej zamrlo. V občini sicer obstajajo tri prosvetna društva s sedmini sekcijami, od katerih pa le štiri nekaj delajo. Tudi v ostalih društvih ni pravega življenja — še največ pri gasilcih.

Nedvomno je vzrok mediemu udejstvovanju društev, poleg materialnih težav, predvsem šibkost organizacij Socialistične zveze, saj je do letošnje akcije za zvišanje članstva bilo v njenih vrstah le 32 odst. volivcev. Po akciji so se tudi vaške organizacije SZ bolj razgibale in pomnožile svoje članstvo za 35 odst., tako da smemo pričakovati tudi poživitev društvenega življenja, seveda če bodo odbori SZ znali zagrabiti s prave strani.

Med „gospodi“ in tovariši

Med drugo svetovno vojno so se jugoslovanski narodi borili proti fašističnim zavojevalcem vseh vrst in barv, domačim in tujim. To vedo danes vsi ljudje. Poleg te borbe smo bili še drugo, ki je enako važna oziroma še važnejša. Ljudje dandanes le preradi pozabljajo. Ta druga borba je bila borba za ljudsko oblast, za socializem, za gospodarsko preobrazbo proti izkoriščanju človeka po človeku, za lepše in boljše življenje vseh delovnih ljudi, proti zajedalcem vseh vrst, ver in narodnosti, bila je končno borba za novega človeka. Ta novi človek pa naj ima glede na svet in na dogajanja v njem popolnoma nov, drugačen odnos od človeka, ki je delil, hočeš ali pa nočeš, ljudi na boljše, srednje in slabše vrste. Ljudje smo bili razdeljeni poleg vseh razdelilnikov tudi po razdelilniku »gospod in gospa ter gospodična« na eni strani, na drugi strani pa »negospod« ali kako bi že imenovali oziroma titulirali vse tiste, ki niso spadali v rubriko »gospod«.

Ker se, žal, še danes, 10 let po uspešno končani vojni in revoluciji ponekod pojavlja nesrečna delitev na gospode in negospode, se mi zdi vsekakor potrebno, da o tituliranju povem nekaj besed.

Človeka, ki je v NOB zavestno sodeloval in žrtvoval po svojih močeh, kolikor mu je bilo v danih razmerah pač mogoče, kar nekam neprijetno zadene, če sliši na vsakem koncu, za vsakim ovinkom, v uradih, trgovinah, poštah, lekarnah, gostilnah in pač skoraj povsod, kjer se ljudje shajajo, več »gospodov, gospe in gospodičen«.

V državi, kjer zavestno gradimo socializem in nam to graditev priznava danes ves pošteno misleč svet, pač ne moremo trditi, da ne maramo spoštovanja in izkazovanja časti. To ravno hočemo in želimo. Želimo čimveč spoštovanja in časti. Mera za priznavanje je pri nas danes popolnoma drugačna, kot je bila pred vojno in je še danes v kapitalistično urejenih državah. Tituliranje z »gospodom« pomeni za naše razmere popolnoma napačno mero v gornjem smislu.

Smo in bomo vedno odločno za tituliranje s »tovariš in tovarišica« vseh delovnih ljudi ne glede na položaj in izobrazbo ali poklic.

Če smo med vojno in revolucijo odpravili tituliranje z »gospodom« in uvedli tituliranje s »tovarišem«, smo imeli za to vzrok, namen in cilj. Koliko nam je beseda tovariš med vojno pomenila in kaj vse je nosila v sebi v teku nadčloveške borbe. Pomenila je vse, za kar smo bili boj: tovarištvo v pravem smislu besede, vse lepo in dobro ter plemenito, skrajno pripravljenost na največje in najtežje žrtve, najvišjo mero vseh tistih etičnih vrednot, za katere so padale smrtne žrtve, tudi zato, da bi enkrat za vselej izbrisali besedo »gospod« v smislu, ki ga neradi slišimo. Žal moram tu povedati, da je padlo »gospodov« (mislim bogatašev), domišljavih plemenitnikov, izkoriščevalcev, bogatih delamržnežev in podobnih poklicev gosposke narave) bore malo, pa še ti večinoma v sovražnih vrstah. Nerazumljivo nam je torej, zakaj danes zopet toliko »gospodov«, ko smo pa »gosposko« ideologijo utopili v svoji lastni in njihovi krvi.

Naš delovni človek (delavec, kmet in izobraženec) bi se danes moral zavedati vsega tega in bi ga ne smelo biti sram »tovariša«. Zavedati se moramo, da pri nas revolucija še traja in da zahteva tudi danes mnogo vsega tistega, kar je zahtevala pred 10 in več leti.

Po (doma zrasli) malomeščanski miselnosti pomeni menda tituliranje s »tovariš« toliko kot omalovaževanje, toliko kot pravijo ljudje pri nas skupno pašo krav. Če je koga krave pasti sram, je to lahko samo malomeščana v pravem pomenu besede, ki mu delavec in kmet zaradi svojega dela smrdita. Nekatere ljudi je besede »tovariš« sram, ker pač diši po socializmu.

Na tem področju bo treba še precej dela. Naše šole bodo morale vcepljati najmlajšemu rodu več vsega, kar pomeni beseda »tovariš«. Razbiti je treba sovražno miselnost, da je tovarišica samo še učiteljica oziroma tovariš samo še učitelj. To je predvsem naloga šolskih kolektivov, ki bodo morali pokazati mlademu rodu, da so učitelji in učiteljice tovariši in tovarišice ne zato, ker tako zahteva šolski red in zakon, temveč zato, ker so vzgojitelji mladega, novega rodu, ki jih tovarištva ne bo sram.

Posebno poglavje bi radi posvetili tituliranju v podjetjih, kjer imajo direktorje, poddirektorje, šefe in kar je še ostalih vodilnih funkcionarjev. Ker je pri nas delavski razred nosilec vse glavne teže revolucije, ne bi smelo prihajati do napak, kot je tituliranje vodilnih funkcionarjev podjetja z »gospodom«. Posebno čudno se sliši, če trpi »gospoda« kak funkcionar, pa ne samo višji, temveč tudi odgovornejši, ki je povrhu član ZK. Ti bi se morali zavedati, da so člani ZK, ki se borijo za najčistejše ideale tovarištva, na drugi strani pa, da so člani delavskega kolektiva, da so v resnici delavci, to se pravi enaki z vsemi ostalimi člani podjetja. Na vsako tituliranje z »gospod« bi morali takoj odločno reagirati in opomniti vsakogar in ga podučiti, kaj in kako je prav.

Nekako čutim, da bo članek vzdignil nekoliko prahu v zvezi s tituliranjem. Upam pa, da bo le našel plodna tla in rodil vsaj nekaj uspehov in da bomo stopili spet na pot, na kateri smo bili leta 1945, ko smo ponosni na izbojevano zmago postali tovariši vsi, ker smo se zavedali, da smo si tovarištvo izbojevali s krvjo.

C. D.

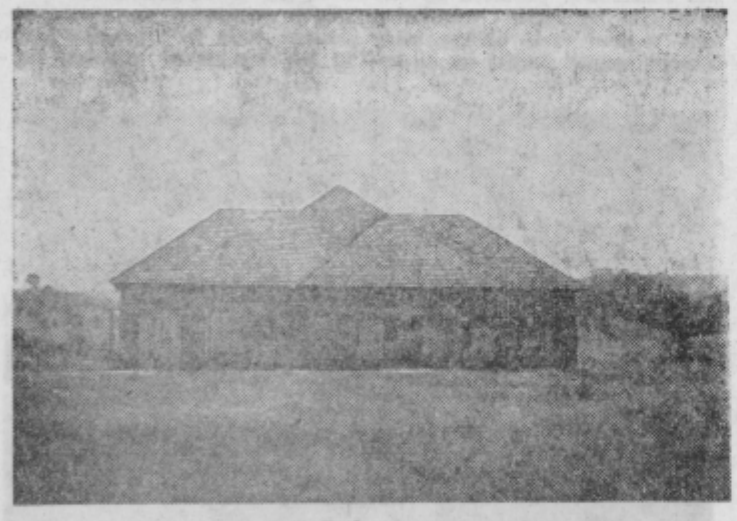

Zadružni dom v Podlehniku čaka na dovršitev

NAŠ KOMENTAR

Suez zopet v ospredju

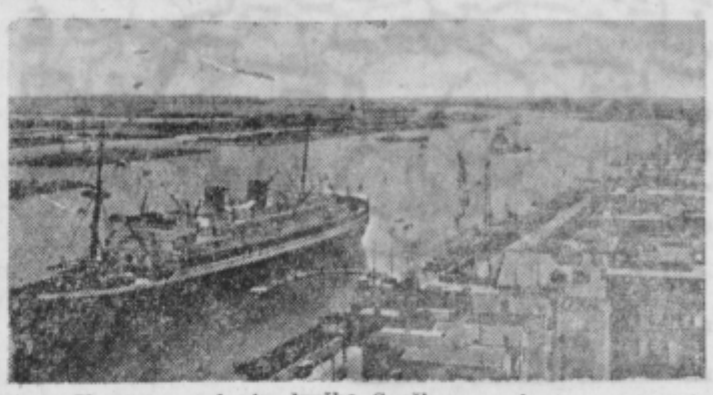

Upravno poslopje družbe Sueškega prekopa

Sredi letošnjega leta so zadnji britanski vojaki zapustili egiptovsko ozemlje, kjer so na področju Sueškega kanala varovali »britanske koristi«.

Nekaj dni pred koncem preteklega meseca pa je predsednik egiptovske republike Gamal Abdel Naser podpisal dekret o nacionalizaciji družbe Sueškega prekopa. Razumljivo je, da je to sprožilo v zahodnih državah živahno reakcijo, saj je ravno v njih največ delničarjev te družbe, ki je imela doslej svoj sedež v Parizu.

Sueški prekop je za svetovno trgovino velikega pomena, ker je važna pot za petrolej iz Srednjega vzhoda v zapadne države. Donašal je letno okrog 100 milijonov dolarjev dohodkov. Če stvar ocenjujemo tudi s tega vidika, je razburljiv odjek na nacionalizacijo še posebej jasen.

Sedaj se pojavlja vprašanje, kakšni bodo ukrepi Zahoda, ki bodo sledili prvemu ogorčenju. Po nekih poročilih je del britanskega sredozemskega ladjevja že na poti od Cipra proti Suezu in po nekaterih namigovanjih o možnostih ponovne okupacije sueškega področja s strani britanskih vojaških sil je sklepati, da tudi ta možnost ni povsem izključena. Vsekakor pa je v tem pogledu pomembno to, da se ZDA, Velika Britanija in Francija doslej še niso mogle sporazumeti o glavni vsebini ukrepov, ki jih bodo storile.

Značilno je mnenje ZDA, da je v vsej zadevi najvažnejše zagotoviti neovirano plovbo skozi prekop, glede česar je dal vsa zagotovila že sam predsednik Naser, ko je govoril na posebnem zborovanju v Kairu, medtem ko Francozi bolj mislijo na »naglo akcijo«, ki pa po vsej verjetnosti ne bo mogla vsebovati prevelike hitrosti, ker ima Egipt kot suverena država vso pravico ukrepati na svojem področju vse tisto, za kar smatra, da je šteti v nacionalne koristi države.

Razplet te zadeve bo vsekakor zanimiv. Verjetno je, da nanj ne bo treba dolgo čakati.

Z 29. SAT kongresa v Beogradu

S 29. SAT kongresa esperantistov v Beogradu smo tudi Ptujčani odnesli najlepše vtise. Spoznali smo se s številnimi inozemskimi esperantisti, ki so, prav tako kot mi, nosili zeleno zvezdo na belem polju.

Na večer pred kongresom je bil prijeten družabni večer, ko smo se bliže spoznali, nekateri pa znova srečali. 25. julija pa je v dvorani Kolarčeve univerze otvoril kongres predsednik jugoslovanske esperantske organizacije. Kogres je bil v esperantu. Prisostvoval mu je tudi predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije tov. Djuro Salaj.

Delegatov iz 16 držav je bilo okrog 600. Večje število od teh je na kongresu govorilo o vedno večjem uveljavljanju esperanta v raznih deželah na svetu.

Kongres je bil dobro organiziran. Dopoldne so bile delovne seje, popoldne pa ogledi raznih tovarn in podjetij ter muzejev. Delegati so si ogledali tudi Smederevo.

Ptujski esperantisti smo odnesli s kongresa v Beogradu nove pobude za še bolj vneto delo pri širjenju esperanta.

K-č.

IVAN CANKAR 13

Hlapec Jernej in njegova pravica

»Udari, apostol, udari!« je zaklical potepuh za njim, ko so se zapirale duri. Jernej ga ni slišal, molčal je, povesil je glavo ter je šel, kamor so ukazali.

»Kam me ženete? To povejte!«

Molčali so vsi in so gledali mrko, kakor črni čuvarji Kristusovi.

Jerneja ni bilo strah, ampak nemirno in hudih misli polno je bilo njegovo srce; zakaj tako se mu je zdelo, kakor da ne vidi več dobro in ne sliši več natanko; in kakor da je čez noč oslabela njegova pamet. Spoznati ni mogel, kaj je storil tujim razbojnikom, da ga gonijo od duri do duri; premisliti ni mogel, kod ga vlačijo tako molče in strahotno; ni mogel uganiti, kaj nameravajo z njim, pravice željnim. Kakor da je v mestu zablodil, koder ni hodil še nikoli, med ljudi, ki jim ni razumel ne govorice ne postav; vprašaj jih, pa ti ne bodo odgovorili, pozdravi jih, pa ne bodo odzdravili. Njih pravica ni tvoja pravica, njih Bog ni tvoj Bog.

»Porebno je, Bog je ukazal, strma in kamnita je pot do pravice!« je rekel Jernej v svojem zaupanju in je povesil glavo in je šel z njimi. Zakaj vedel je, da je nekoč ceste konec in da Bog ne odvrne za zmerom oči od svojih hlapcev.

Vodili so ga in gonili, kakor nekoč Gospoda od velikega duhovna do velikega duhovna, od sodnika do sodnika; izpraševali so ga, Jernej pa je odgovarjal po pravici, brez srda in brez ošabnosti. Mnoge gospode je videl in mnogo biričev. Hudo so govorili z njim, mrko so gledali nanj, pehali so ga in suvali od duri do duri, Jernej pa ni kričal in ne grozil, zakaj čisto je bilo njegovo srce in njegova vera je bila trdna. Tudi se ni upiral, ko so ravnali z njim kakor z bolnikom in kakor z otrokom; zaničevanje in zasmeh je trpel zaradi pravice. Ni se rotil in ni se pritoževal, ko so rekli, da je bolan na uhu in da je bebast otrok v svoji pameti.

»Bog jih bo razsvetlil in jim bo odpustil!« je pomislil Jernej. »Kadar bo konec te poti in bo razodeta pravica, se bodo spogledali in bodo osramočeni spoznali svoj greh. Kakor ni Bog skril pravice, tako tudi resnice ni skril; in volja njegova je, da blodijo v temi pred jutrom spoznanja!«

Zaupanja polno je bilo njegovo srce; telo pa je bilo staro in slabo in se je krivilo pod težo krivice in bridkosti. Ko je stal Jernej poslednjikrat pred sodnikom, je bil globoko upognjen v tilniku in v pasu, roke so se mu tresle in kolena so se mu šibila: cule prej ni čutil, nenadoma pa se mu je zazdela težka in nerodna. Zakaj devet dni je bilo, da je romal Jernej od praga do praga, od sodnika do sodnika, od krivice do krivice; kakor so ga gonili in brez milosti zaklepali med potepuhe in rokovnjače.

Pred neprijaznim sodnikom je stal, pred hudookim, čemernim starcem.

»Zdaj hodite zbogom in se ne prikažite več!« je rekel sodnik. Jernej pa je stal pred njim in se je čudil in se ni prestopil.

»Kaj je to konec te žalostne poti, kaj tako ste razsodili navsezadnje?« je vprašal in glas se mu je tresel, kakor grešniku pred Bogom. »Čemu torej, o gospod — čemu vse to trpljenje, kaj ste počeli z menoj?«

»Sram bi te lahko bilo, da se na stara leta potepaš po svetu ter nadleguješ ljudi in gosposko. Spravi se v rodni kraj moli in misli na smrt!«

Jernej je strmel; približal se je neprijaznemu sodniku s plahim korakom, govoril je tiho in ponižno.

»Nisem, mislim, slišal dobro, pač nisem natanko razumel; zakaj star sem, sluh odpoveduje, spomin je slab. — Kaj ste res tako razsodili navsezadnje: pojdi in ne prikaži se več? Tako razsodili mojo pravdo v imenu Boga in cesarja? Kaj ste me zato pahnili med tatove in razbojnike, da ste po dolgem učenju iztaknili tako modrost? Čakal sem v trpljenju in zaupanju, vi pa ste stali za durmi in ste se smejali mojemu zaupanju. — Saj nisem dobro slišal, saj nisem natanko razumel; tako niste ravnali, taka ni vaša sodba, sodniki!«

»Le pojdi, le brž se okreni, ne prerekaj se s pravico!« je ukazal sodnik. »In hvali Boga, da umrješ na krščanski postelji namesto med norci, kamor sodiš!«

Ubog in slab je bil Jernej, ko je slišal te besede.

»Tako ste se rogali meni, starcu; Bog vam odpusti!« je rekel Jernej in se je okrenil.

Samo devet dni se je prerekal Jernej s pravico in njenimi apostoli, pa je bil za dve pedi bolj upognjen, ko je šel preko dvorišča, in glava se mu je tresla.

Stopil je na cesto zunaj pa je bil svetel dan. Samo neprijazni tujci so mu prihajali naproti in nikogar ni bilo, da bi ga Jernej vprašal in se mu potožil. Vse veliko mesto je bilo polno krivičnih sodnikov; kdor ga je videl, se je ozrl nanj kakor na hudodelca, ni mu privoščil besede, ne prisodil pravice. In Jernej je začutil v strahu in bridkosti, da je sam z Bogom.

V krčmo je sedel, da bi si odpočil. Tam pa je videl na steni prelepo podobo in vse ga je spreletelo, kakor radost in veliko upanje. Zakaj na podobi je bil cesar; poln pravičnosti in usmiljenja bil njegov obraz.

»Čemu sem hodil tod kod sem iskal pravice?« je obstrmel Jernej. »Mimo cerkve sem šel k maši, pa sem zašel med neverne razbojnike! Ravno cesto mi je pokazal Bog, pa sem lazil po stezah in kolovozih in sem se pritoževal v svoji nespameti! Namesto da bi šel k studencu, žejen kakor sem bil, sem šel pit k razbrozgani luži! Hvaljen Bog!«

Še preden se je odpočil, je vstal in je zadel culo in se je napotil do cesarja.

XV

Hude sanje je sanjal Jernej. Zakaj resnica ni in ne more biti, da bi v čistem studencu ne bilo čiste vode, da bi v jasnem soncu ne bilo jasne luči, da bi v pravici, tam, kjer je ustanovljena in potrjena, ne bilo pravice.

Dolga je bila pot, predolga za Jerneja, ki je bil star in truden. Napotil se je peš, romal je skozi tuje vasi, preko neznanih pokrajin. Pa so mu nekoč, ko je legel mrak na polje, odpovedale noge in je sedel na kanton ob cesti. Prišel je mimo mlad popotnik, bos je bil in prašen, pač lačen tudi, oči njegove pa so gledale veselo.

»Kam oče, kam?«

»Do cesarja!«

»Oj, oče, dolga je pot do cesarskega mesta in stare so vaše noge; ne dospete pred tednom dni, če romate dan in noč!«

»Dospeti moram, preden umrjem!«

»Kaj bi, oče, pri cesarju?«

»Da razsodi po pravici, da okara in pouči krivične sodnike, ki so se rogali starcu!«

Popotnik je zmajal z glavo, žalosten je pogledal na Jerneja, ki je sedel na kantonu ves star in skljucen.

»Ne boste nič opravili, oče; težko je priti do cesarja!«

»Zakaj težko?« se je začudil Jernej. »Pri cesarju je pravica — kje drugod, če ne pri njem? Kaj bom hodil k beračem kruha prosit? Šel sem, v svoji slepoti, pa so se mi smejali in nič jim ne zamerim. K onemu pojdem, ki ga reže po pravici lačnim in ubogim!«

»Ne pridete do njega, oče!«

»Kaj je v izbo zaklenjen? Okoli in okoli obzidan, ograjen z ograjo do neba?«

KRUCI v ormoško-ljutomerskih goricah

v letih 1704 - 1711

(Po raznih domačih in tujih virih napisal -e-)

(Po raznih domačih in tujih vir ih napisal -e-)

Ko so v 17. stoletju cesarske (krščanske) čete dvakrat odločilno premagale Turke, prvič leta 1664 pri Monoštru (St. Gotthard) in drugič po 16-letni vojni, ki se je začela z obleganjem Dunaja, dokončno leta 1699, so ljudje mislili, da bodo imeli sedaj mir pred sovražnikom. Toda namesto Turkov so se pojavili madžarski uporniki, imenovani kruci, ki so s svojimi roparskimi pohodi in nenadnimi napadi — enako kakor prej Turki — vznemirjali naše kraje vse do leta 1711.

Kdo so bili kruci? Zasledimo jih že za cesarja Maksimiljana (1493—1519), ko se je kakih 10.000 madžarskih kmetov dvignilo, da bi šli nad Turke »v boj za križ sveti in svobodo zlato«. Zato so si, kakor za časa križarskih vojsk, pripeli na desno ramo ali pa na prsi rdeči križ, po katerem so dobili ime križarji ali po latinski besedi crux (izg. kruks), t. j. križ, tudi kruci. Njihov vodja pa takrat ni šel nad Turke, ampak je izkoristil mržnjo kmetov do graščakov in je planil nad njihove gradove ter v njih ropal in plenil, kar se je dalo. Ker so bili kmetje v tedanjih časih nezadovoljni z vlado osovraženih graščakov, se je k tej tolpi pridružilo tudi mnogo takšnih, ki jim je delo presedalo. Izbruhnila je velika vstaja, ki je trajala dolga leta in delala vladarjem hude preglavice, ker jih niso mogli nikdar dokončno iztrebiti. Pozneje so takšne madžarske nezadovoljneže, ki so bili navadni roparji, imenovali sploh kruce.

Leta 1683 je njihov vodja Tököly, imenovan »kralj krucev«, ko se je velika turška vojska pomikala proti Dunaju, kazal Turkom najkrajšo pot, njegove čete pa so ostale kot rezerva njihove vojske na Madžarskem. Ko so bili Turki pred Dunajem premagani, se je Tököly umaknil v hribovite kraje severne Madžarske in delal od tam roparske pohode po vsej deželi tja do Mure in Drave. Leta 1685 je nekaj njegovih ljudi celo prekoračilo Muro (pri Verženju), ki so potem okoli Križevcev plenili in ropali, nekaj hiš zažgali ter se nato z naropanim blagom vrnili zopet nazaj na Madžarsko.

Ko je cesarska vojska trume krucev precej razredčila, se jim je postavil na čelo neki Franc Rakoczy. Ta je kmalu nato zbral okoli sebe okoli 30 tisoč nezadovoljnežev, največ kmetov, ki so jih zemljiški gospodje preveč stiskali in z njimi celo večkrat premagal cesarsko vojsko. Po hudih bojih se je nekemu cesarskemu poveljniku sicer posrečilo premagati enega izmed poveljnikov puntarskih čet pa razkropljene trume so se kmalu zopet zbrale in še drzneje ropale.

Prve dni meseca februarja 1704 so kruci v dveh večjih oddelkih prebrodli Muro, in sicer pri Verženju in Razkrižju. Oni pri Verženju so se kakor povodenj razlili po Murskem polju ter si postavili na Moti in pri Braneku svoje tabore, kamor so spravljali naropano blago. V Ljutomer je prihrumela ena njihova četa v soboto, 8. februarja, a tedanji župan Jurij Smrekar jo je z nekaterimi pogumnimi meščani napadel in zapodil v beg. Drugi dan so se kruci vrnili v mesto v večjem številu. Vdrli so najprej v cerkev, pobrali vse dragocenosti, izropali nekaj hiš na današnjem Glavnem trgu, pa zopet odšli. V mestu so divjali dva dni ter napravili škode za 40.234 goldinarjev (gld). Ko so se znesli nad meščani, so šli nad kmete v okolico. Na Moti, na Cvenu, v Pristavi in Stročji vasi so kmetom pobrali 155 konjev ter jim odgnali 343 glav goveje živine in 429 svinj. Ropali so tudi v okoliških goricah. Kmetom so pobrali zaseko, svinjsko meso, vino, moko, žito in seno, sploh vse, kar so mogli odnesti.

Ko so Radgončani zvedeli, kako se godi njihovim sosedom v Ljutomeru, je zbral njihov župan Draš nad 330 dobro oboroženih kmetov in meščanov ter šel z njimi proti Ljutomeru. Kruci so jih, žal, zmagovito zavrnili in pregnali iz trga. Čez šest dni pride zopet 70 Radgončanov z nekaj kmeti in naleti pri Krapju, zunaj Ljutomera, na več sto krucev. Vnela se je grozna in krvava bitka, v kateri so jin Radgončani in Ljutomerčani slavno premagali in jih vrgli nazaj proti Muri, kjer jih je mnogo utonilo. Okoli 300 krucev je obležalo na bojnem polju mrtvih 50 so jih pa ujeli živih. Zdaj si roparske tolpe dolgo niso več upale v ljutomersko okolico.

Oni del krucev, ki je bil prebrodil Muro blizu Razkrižja, se je z ropom in požiganjem priklatil do Nedelišča, zapadno od Čakovca, in se tam utaboril. Od tam so razne skupine ropale po Medjimurju in v krajih ob Dravi proti Ormožu. Dne 3. februarja 1704 je prihrumelo več tisoč krucev peš in na konjih v Središče in so si postavili šotore na tamkajšnjih »tratah«. Imeli so puške in sablje, nekateri pa le nataknjene kose, gnojne vile ali sekire in bate brez vsake vojaške oprave in pravega reda. Ker je bilo tedaj v Središču le malo moških (mnogo jih je zbežalo pred kruci v Ruše pod Pohorjem, deloma so služili v cesarski vojski in mnogo jih je v prejšnjih dveh letih pobrala kuga), se jim Središčani niso postavili v bran, nasprotno, potegnili so celo s kruci, ko so bili zažgali župnišče in nekaj hiš ter ljudem grozili, da jih bodo poklali in jim zažgali vse hiše. Središčani so potegnili z njimi tudi, ker so jim kruci ponudili priložnost, da se maščujejo nad ormoškm graščakom, ki jim je že dolgo vrsto let delal velike neprilike in jim prizadejal mnogo gorja.

V Središču so se kruci držali dva meseca, tja do cvetne nedelje, ki je bila prve dni aprila. Medtem so ves čas brez strahu ropali in plenili ter požigali kmetom hiše in njihovo imetje v okolici Središča in Ormoža. Nekateri kmetje so jim celo morali voziti nagrabljeno blago »na trate«, kjer so v svojih šotorih na veliko žrli in popivali. Iz Središča so na svojih roparskih pohodih meseca februarja in marca 1704 oplenili v Jastrebcih dve kmetiji ter zažgali marof graških avguštincev. Po dva dvorca — v Obrežu nekaj več — so izropali in zažgali na Grabah, v Frankovcih in Pušencih. V Ormož so prihrumeli z velikim hrupom in krikom 12. februarja. Med njimi je bilo nekaj Središčanov. Najprej uderejo v graščino, kjer so vse preiskali in premetali vendar pa graščaka niso našli, ker jo je bil že prej odkuril v Ptuj. Potem so se vrgli na mesto, izropali vsako hišo in klet ter slednjič zažgali gospodarsko poslopje na marofu in župnišče, kjer je zgorel ves arhiv v matičnimi knjigami vred, in 13 hiš ormoških meščanov. Ni še mesto prav gorelo, že vihrajo proti Veliki Nedelji, kjer so pa naleteli na odločen odpor. Velikonedeljski župnik križniškega reda se je s svojimi župljani in nekaterimi begunci iz Ormoža postavil krucom pogumno v bran ter odbil vse napade, da niso mogli na hrib, kjer stojita cerkev in grad. Morali so se umakniti, zato pa so se s tem večjo srditostjo razkropili po ormoški okolici, kjer so ropali in požigali, kar jim je prišlo pod roke.

ORMOŽ

Ko so o teh grozodejstvih zvedeli v Ptuju, je bilo tudi tam vse pokonci in mnogo ljudi je pobegnilo v Maribor. Vendar si kruci od Ormoža dalje niso upali. Plenili so v Pavlovcih, na Vinskem vrhu, pri Miklavžu so izropali cerkev in v Slanjčavesi zažgali 4 želarske dvorce. Hoteli so tudi k Jeruzalemu, toda v »Babjem klancu« so jih oboroženi domačini potolkli in pregnali, enako, kakor so bili točno pred 40 leti Turke. V Hermancih so požgali skoraj vse hiše. V Vinskem vrhu so požgali 8 kmetij in 3 viničarije, kjer so oplenili 8 dvorcev, stari marof, nekaj viničarij in eno kovačijo. Sredi tamkajšnjih gozdov, kjer so se čutili varne, so si na »tratah« postavili šotore in spravili tja tudi blago, ki so ga pri ljudeh naropali in pokradli.

To ropanje in požiganje je trajalo več tednov. Na cvetno nedeljo, ko so se ravno pripravljali, da bi zopet nekaj Središčanov poklali in jim zažgali hiše, so dobili dopoldne vest, da se približuje od Ormoža sem cesarska vojska. Bili so to sami čvrsti vojaki Hrvati. Kruci so v vsej naglici pobrali, kar so mogli in se iz Središča umaknili. Hrvati so jih podili do Mure. Kruci so bili premagani. Mnogo je bilo pobitih ali ujetih, še Pri Razkrižju je prišlo do bitke. Drugi so ropali po Šalovcih, več pa jih je v Muri utonilo. Vojaki so jim odvzeli tudi mnogo naropanega blaga.

Sedaj so imeli ljudje v tukajšnjih krajih pred kruci nekaj mesecev mir. Sodobni viri poročajo, da so ponovno zadnje dni julija in sredi avgusta 1704 ropali po Vinskem vrhu ter do 5 kmetijskih in viničarskih dvorcev vse hiše zažgali. Najbolj jim je dišalo vino, ki so jim ga kmetje morali ob enem z drugim naropanim blagom zvoziti v Nedelišče.

Leta 1705 in 1706 krucev v Slovenske gorice ni bilo, zato pa so tem huje rogovilili v nemških krajih severno od Radgone. Število te drhali je med tem zopet narastlo na približno 70.000 oboroženih mož. Ker pa so se v krajih tostran Mure bali, da bodo vdrli preko reke zopet v naše gorice, so postavili leta 1707 ob njej od Radgone do Medjimurja močne straže. Kako močne so one bile, vidimo iz tega, da je samo iz Središča hodilo v prvi polovici tega leta na stražo k Muri 420 ljudi, od 1. julija dalje do zime pa celo 642 (po virih v središkem arhivu). Zato tega leta kruci niso poskusili priti čez Muro in straže ob njej so naši opustili. To pa se je ljudem kruto maščevalo, ker so naslednjega leta (1708) zopet mirno prilomastili do Ljutomera, ga oplenili in potem še dalje divjali okoli Male Nedelje in Sv. Tomaža (Kostanja). Tu se jim je ormoški graščak Franc Pethe z nekaj vojaki in večjim številom kmetov postavil v bran, pa je bil premagan, njegovi vojaki pa večji del ubiti. Brez dvoma bi se to zgodilo tudi graščaku, pa je zbežal v neki vinograd, kjer so ga podložni kmetje in viničarji vzeli v varstvo in mu rešili življenje. V zahvalo za to jim je pred svojo smrtjo leta 1710 sporočil večjo vsoto denarja za postavitev cerkve na Kostanju (pri Sv. Tomažu).

Kruci so še nato nekaj časa ropali onstran Mure, vendar v ormoško-ljutomerske gorice niso več prišli. Njihov vodja Franc Rakoczy se je — s cesarjem Jožefom I. leta 1711 (satmarski mir 1. maja t. l.) poravnal ter mu obljubil — zvestobo.

Sedaj je vladal mir v Prlekiji do leta 1848.

Če se ozremo na več ko 20-letno ropanje Krucev v teh krajih, se nam nehote vsiljuje vprašanje, kako je to sploh bilo mogoče, da državno oblastvo ni moglo napraviti reda in zaščititi ljudstva pred roparji, tembolj, ker so se ti roparski pohodi vršili v mejah ene in iste države in je Madžarska spadala enako kakor avstrijske dežele pod oblast Habsburgov, kot nemških cesarjev. Državna oblast v tedanjih časih ni bila tako močna, kakor je danes. Razkosana na številne zemljiške gosposke, katerih predstavniki v deželnih stanovskih zborih so imeli bolj v vidu svoje lastne koristi, kakor pa potrebe državne skupnosti, ni imela varnostne službe, kakor jo pojmujemo danes. Tudi stalne vojske ni bilo, Habsburgovci kot nemški cesarji pa so se brigali predvsem za vsedržavne nemške potrebe, da so si lahko ohranili cesarsko krono skozi stoletja. Ker trdne državne oblasti ni bilo, so se nezadovoljni zemljiški (fevdalni) gospodje često zvezali proti svojemu deželnemu knezu (cesarju) z njegovimi inozemskimi sovražniki, kakor je to storil prvi vodja Krucev Emerik Tököli, ki se je zvezal s Turki, ko so prodirali proti Dunaju. Njegov naslednik Franc Rakoczy pa se je zvezal s Francozi, ki so bil. stoletja dolgo sovražniki Habsburžanov. Ker so bili zavezniki Francozov, so jih imenovali »frankoze«, to je franc. »corps (francoska legija), pod katerim imenom so se v spominu ljudstva okoli Središča še dolgo ohranili. Imeli so tudi lasten denar, ki so ga nekaj komadov našli pri Jurju v Slov. goricah in v Ljutomeru. Bilo je približno tako kakor pri nas pred drugo svetovno vojno, ko je neki Pavelič koval s svojimi »ustaši« zaroto proti Jugoslaviji (ne v državi sami, ampak z Madžarske, katere podporo je užival) in imel za svoje pristaše tudi lasten srebrn denar.

Človeško telo v 24 urah

Človeško telo je kompliciran mehanizem, je kemična tovarna, električna centrala in kdo ve kaj še hkrati.

Motor človeškega telesa je srce, ki ima vsega le eno dvestoštiridesetinko konjske sile. Toda ta motor je najbolj izdržljiv in neumoren mehanizem, kar jih svet pozna. Srce v 24. urah požene po žilah 16.000 litrov krvi in se stisne in razširi 100.800-krat. Vsako sekundo propade v človekovi krvi 10 milijonov rdečih krvnih teles, ravno toliko pa jih tudi nastane. Na svoji poti po človekovih žilah preteče kri v enem dnevu okrog 16.000 kilometrov. Če pa človek počiva, teče kri skozi organizem še vedno precej hitro. Od srca do palca na nogi potrebuje kaplja krvi vsega le dobro minuto. Če pa človek težje dela, teče kri seveda temu primerno hitreje.

V 24. urah človek vdihne in izdihne zrak okoli 23.000-krat. V tem času vdihne okoli 4 kub. metre kisika, prav toliko pa izdihne ogljikovega dvokisa.

V 24. urah niti eden od približno 120.000 las na človekovi glavi ni miroval. Približno 20 ur so lasje rastli, počivali pa samo 4 ure.

Človekove oči porabijo v 24. urah približno 4/5 energije, kolikor so je v tem času porabila vsa ostala čutila. V tem času so sprejele okoli 50.000 slik in optičnih impusov.

V 24. urah zavžije človek okoli 1750 gramov hrane. Povprečno zavžije normalen človek v 40. dneh toliko hrane, kolikor tehta. Otroci dosežejo to že v desetih dneh.

Povprečen človek napravi v 24. urah približno 20.000 korakov. Če se drži stalno svojega tempa življenja in doživi 80 let, napravi v tem času okoli 500 milijonov korakov. Z njimi bi prišel šestkrat okoli zemeljske oble.

Ko je človek starejši od 30 let, v 24. urah nekoliko zgubi na svoji višini. Ob svoji petdesetletnici je za 1,25 cm nižji kakor je bil ob svoji tridesetletnici.

V 24. urah izgovori človek približno 4800 besed, seveda če ni znameniti molčečnež ali izredna klepetulja. Za takšne ta statistika ne velja.

V 24. urah prespi človek približno 8 ur in v tem času, za katerega misli da je najmirnejši, se obrne vsaj tridesetkrat. Seveda pa je tudi to odvisno od tega, ali je bil spanec miren ali ne.

Dopisujte v

PTUJSKI TEDNIK

Lidice živijo

»... odrasli moški so postreljani, žene odvedene v taborišča, otrokom zagotovljena odgovarjajoča vzgoja. Zgradbe v vasi so zravnane z zemljo, ime vasi je izbrisano.«

Hladen in nečloveški stil uradnega sporočila, s katerim so nacisti 8. junija 1942 objavili, da je njihova soldateska izvršila enega svojih najhujših zločinov.

Ta vest je bila neverjetna. Koliko src je zadrhtelo ob tej vesti in koliko ljudi v svetu je začelo doumevati globino fašističnih grozot! In koliko ljudi je tiste dni mislilo na 174 mož, ustreljenih pred neko hišo v Lidicah, na žene, ki se niso mogle posloviti od njih in katerim so otroke iztrgali iz rok!

Tiste dni je nastalo geslo »Lidice bodo živele!« Prevzeto je po imenu angleškega komiteja, ki je bil ustanovljen v septembru 1942 v Angliji. Lidice so postale simbol. V tistem času, ko so nacisti spreminjali cvetočo vas v puščavo, ko so uničevali hiše, šolo, cerkev, grobove na pokopališču, je postala vas nesmrtna, njeno ime pa neizbrisno. Postalo je vsem resen opomin.

Medtem ko so Nemci na svojih zemljevidih izbrisali Lidice, so vasi v obeh Amerikah in drugje po svetu prevzemale ime te male češke vasice. Na ime Lidice so preimenovali vasi v Meksiku, v ZDA, v Braziliji, Panami in Izraelu. Po Lidicah so imenovali mestne četrti v Karakasu, v Limi, v Regli, Gan Jaoneh, Trgi, ulice, spomeniki in parki, šole in društva so bila preimenovana v spomin na od nemških nacistov uničeno češko vasico v mestih Santiagu, Montevideu, Kalauu, Molu, Havani, Kajbarijenu, Filipsu ter številnih drugih. V mnogih ameriških mestih so krstili mnoge novorojene deklice s tem imenom.

Pokazalo se je, da nacistom ni uspelo izbrisati tega imena z obličja sveta.

Kjer so stale Lidice, je sedaj gola ledina, ki je ostala po vojni nedotaknjena, da bi na večne čase pričala o nacističnem besu. Samo navadne tablice govore, kje je bila nekoč šola, kje cerkev, vandalsko uničeni grobovi pa pričajo, da se nacistični bes ni ustavil niti pred spominom na mrtve.

Temelji stavbe, pred katero so bili postreljani možje iz Lidic so ohranjeni. Tu stoji navaden leseni križ s trnovim vencem. Tu je često mnogo vencev.

Čehi so zgradili za preostale Lidičane nove Lidice. Pri tem so jim pomagali ljudje iz vsega sveta. Danes je v Lidicah zopet 123 otrok. Ti tekajo okrog in se igrajo, kakor v vsaki vasi. Le spodaj pod vasjo stoji lesen križ s trnovim vencem, ki spominja na nekdanje Lidice in opominja ves svet na nacistične zločine proti svobodoljubju češkega naroda.

J. R. v časopisu »Československa«

Za razvoj domače motorizacije

Če se bomo hoteli približati gostoti motorizacije v zahodnih evropskih državah, bomo morali v naslednjih letih marsikaj storiti v tem pogledu. Tik pred vojno je odpadlo v naši državi 1 motorno kolo na 2025 prebivalcev, danes je pa to razmerje nekoliko boljše (1:1395). V Zah. Nemčiji na pr. ima povprečno vsak 16. prebivalec motorno kolo.

Letos se bo proizvodnja tovarne TOMOS v Kopru, ki dela v licenci z avstrijsko tovarno »Puch«, povečala na preko 3000 motornih koles. Že letos bo osvojila prototip lastnega »Mopeda«. Ko bo tovarna razvila proizvodnjo na tekočem traku, bo razmeroma hitro zmožna doseči letno proizvodnjo od 10.000 do 15.000 motornih koles.

Zagrebška tovarna motorjev bo dala letos na trg okoli 1500 motorjev TMZ.

Po sporazumih s Čehoslovaško in Madžarsko bomo uvozili 1125 motornih koles »JAWA« in 6000 motornih koles madžarske proizvodnje »CZEPLY« in sicer najkasneje v 5. letih. Razen tega bomo uvozili letos še okoli 400 NSU mot. koles »Quickly«. Ta uvoz ne bo motil domačega proizvodnega programa. Spričo zaostanka motorizacije v naši državi ni možna na ta način nikakršna domača monopolizacija.

— — —

TUJI HUMOR

Mehkosrčna dama vpraša mornarja z leseno nogo, kako je zgubil svojo nogo.

»To je bilo tako: padel sem v morje, tedaj pa je priplaval morski pes in zgrabil mojo nogo!«

»Moj bog!« je vzkliknila dama. »In kaj ste storili nato?«

»Pustil sem mu svojo nogo, madame,« je odgovoril mornar. »Nikoli se ne prepiram z morskimi psi!«

POLJUB

»Če me boste poljubili, bom na vso moč zavpila!«

»Toda dražestna, tega pa vendar ne boste storili tukaj pred vsemi ljudmi?!«

»Potem pa pojdiva na bolj samoten kraj!«

Originalno darilo

Nekdaj zelo slavna švedska pevka Jenny Lind, ki so jo njeni občudovalci poznali pod imenom »švedski slavček«, je koncertirala 1845 v Berlinu in dosegla zavidljive uspehe. Navdušeni poslušalci so jo obsuli s cvetjem in raznimi darili. Tako so se v njenem hotelu dnevno kopičili šopki.

Ko jo je neki njen občudovalec vprašal, ali je vesela tolike pozornosti publike, je odgovorila s svojo običajno odkritostjo: »Cvetje in pesmi v toliki meri so neznosne. Da bi me vsaj enkrat nekdo presenetil z resnično originalnim darilom!«

Naslednjega dne je prejela pevka zavitek z vizitko njenega občudovalca. V navadni škatlji ni bilo nič drugega kot polno živih — črvov. Na vizitki pa je bilo napisano: »Da bi ustregel Vaši želji po originalnosti, Vam pošiljam porcijo najljubše slavčkove jedi.«

J. Lind je morala priznati, da jo je njen občudovalec presenetil z res nevsakdanjo originalnostjo, vendar ga je v svojem zahvalnem pismu prosila, naj bo v bodoče manj originalen.

Matematični uganki

I.

123456789 × 9 + 10 = 1111111111
123456789 × 18 + 20 = 2222222222
123456789 × 27 + 30 = 3333333333
123456789 × 36 + 40 = 4444444444
123456789 × 45 + 50 = 5555555555
123456789 × 54 + 60 = 6666666666
123456789 × 63 + 70 = 7777777777
123456789 × 72 + 80 = 8888888888
123456789 × 81 + 90 = 9999999999

Tabela je še zanimivejša, če upoštevamo, da je vsak faktor deljiv z 9, in da nam vedno, potem ko smo od vsake vsote zadnjih števil odšteli ustrezno število v 3. koloni, ostane le 0. (N. pr. vsota števil 1111111111 = 10, odštejemo 10 = 0.)

II.

987654321 × 9 = 8888888889
987654321 × 18 = 17777777778
987654321 × 27 = 26666666667
987654321 × 36 = 35555555556
987654321 × 45 = 44444444445
987654321 × 54 = 53333333334
987654321 × 63 = 62222222223
987654321 × 72 = 71111111112
987654321 × 81 = 80000000001

Tudi v tej tabeli je vsak faktor deljiv z 9. Vsota števil vsakega rezultata je prav tako 9 (N. pr. vsota števil 17777777778 = 72, vsota števil 72 = zopet 9.)

Fizkultura in šport

NOGOMET

IVANJČICA (Ivanec) : DRAVA (Ptuj) 2:1 (0:0)

V petek je gostovala »Drava« v rudarskem naselju sredi Hrvaškega Zagorja v čast »Dneva vstaje« hrvaškega ljudstva.

V prijateljski tekmi ob stalni premoči gostje niso pokazali koristne igre pred golom. Neizkoriščene so ostale številne priložnosti, kakor tudi dosojena enajstmetrovka ni bila realizirana s strani Kovača. Čas je, da se najde v moštvu igralca, ki bi naj v bodoče bil siguren realizator ob takih priložnostih.

Dravina obramba je bila boljši del moštva, a najboljši je bil nedvomno vratar Kozic, ki ni kriv za prejeta gola, ker sta to bile prisojeni enajstmetrovki.

Pri domačinih je delovala brezhibno krilska vrsta, a najboljše je bilo denso krilo Jagetič.

Gol za »Dravo« je dosegel Kovač.

Drava je nastopila v postavi: Kozic, Širec L., Letonja, Strehar, Pongračič, Bezjak, Cep, Vogrinčič, Herceg, Kovač in Komelj.

DRAVA (Ptuj) : IVANJČICA (Ivanec) 4:0 (4:0)

V nedeljo je bilo na stadionu »Drave« povratno srečanje, ki ga je »Drava« odločila v svojo korist. V tej tekmi smo bili priča dvema različnima polčasoma. V prvem polčasu smo videli polno lepih kombinacij, dinamično igro in lepo dosežene gole. Drugi del igre pa je bil mlačen in neborben, ker so se verjetno zadovoljili z rezultatom.

Od domačinov so se izkazali Širec J., Herceg, Bezjak in Pongračič. Gole so dosegli Jože Širec 2, Herceg in Vogrinčič po enega.

Dravo so sestavljali: Kozic, Širec L., Letonja, Petek, Pongračič, Gole so dosegli Jože Ši-Vogrinčič, Širec J., Kovač in Herceg.

Sodil je dobro mariborski sodnik Švajger.

KEGLJANJE

V nedeljo je bil v Mariboru prijateljski dvoboj med ekipama »Drave« in »Maribora« 5164:5143. Drava je zmagala za 21 lesov.

Vsak igralec je imel 200 lučajev.

ROKOMET

S trening tekmo proti ptujski garniziji

DRAVA — JNA 30:20

je moška ekipa »Drave« pričela z rednimi treningi, ki naj bi bili predpriprava za pokalni turnir v okviru III. okrajne gospodarske razstave.

Začetek nove sezone bo moška ekipa »Drave« v Gorišnici otvorila ter odigrala svojo prvo tekmo na II. študentskem tednu v malem rokometu proti PAK.

Treningi za moško ekipo so vsako sredo in petek od 17. ure dalje. Ženska ekipa trenira vsak ponedeljek in petek od 18. ure dalje.

Mladinci in mladinke, ki imate veselje do rokometa, vključite se v naše vrste ter postanite aktivni člani našega kluba. Prijave se sprejemajo ob dnevih treninga na stadionu ŠD »Drave«.

Odbor RK »Drava«
PTUJ

Seznam šolskih knjig

za leto 1956/57

OSNOVNE SOLE

I. razred:

Prva čitanka (200 din); Računica za 1. razred osnovne šole (80 din).

II. razred:

Druga čitanka (110 din); Računica za 2. razred osnovnih šol (46 din).

III. razred:

Tretja čitanka (160 din); Računica za 3. razred osnovnih šol (80 din).

IV. razred:

Četrta čitanka (190 din), Računica za 4. razred osnovnih šol (70 din); Slov. jezikovna vadnica za 4. razred osnovnih šol (160 din).

V. razred:

Peta čitanka (v tisku); Računica za 5. in 6. razred osnovnih šol (v tisku).

NIŽJE GIMNAZIJE

I. razred:

Slovensko berilo (180 din); Slov. jez. vadnica (150 din); Srbska ali hrvatska vadnica za I. razred (80 din); Angleška vadnica I. del; Francoska vadnica I. del; Nemška vadnica I. del (145 din); Zgodovina starega veka za I. razred gimnazije (110 din); Zemljepis za I. raz. gimnazije (145 din); Aritmetika in algebra za I. raz. gimnazije (90 din); Geometrija za I. raz. gimnazije (60 din); Zoologija za nižje razrede srednjih šol (200 din); Šolski atlas (680 din).

II. razred:

Slovensko berilo II. (240 din); Slov. jezikov. vad. za II. razred gimnazije; Srbska ali hrvatska vadnica II. del; Angleška vadnica II. del (200 din); Francoska vadnica II. del (160 din); Nemška vadnica II. del (180 din); Zgodovina južnih Slovanov (150 din); Zemljepisni pregled izvenevropskih zemljin (165 din); Botanika za nižje razrede gimnazije; Aritmetika in algebra za 2. raz. gimnazije (120 din); Geometrija za II. raz. gimnazije (70 din); Šolski atlas (680 din).

III. razred:

Slovensko berilo III. (200 din); Slov jez. vadnica za 3. razred gimnazije (160 din); Angleška vadnica III del; Francoska vadnica III. del (180 din); Nemška vadnica III. del; Zgodovina za 3. raz. gimnazije (105 din); Zemljepisni pregled zemljin: Evropa (v tisku); Nauk o človeku (150 din); Kemija (120 din); Fizika za nižje razrede srednjih šol I. del (180 din); Aritmetika in algebra za 3. raz. gimnazije (v tisku); Geometrija za 3. razred gimnazije (80 din).

IV. razred:

Slovensko berilo IV. (220 din); Slov. jez. vadnica za 4. razred; Zemljepis FLRJ za 4. razred; Zgodovina za 4. razred (v tisku); Kemija (120 din); Fizika za nižje razrede srednjih šol III. del (180 din); Aritmetika in algebra za IV. raz. gimnazije (v tisku); Geometrija za 4. raz. gimnazije (140 din); Angleška vadnica IV. del (200 din); Francoska vadnica IV. del (240 din); Nemška vadnica IV. del.

VSE V SEZNAMU NAVEDENE KNJIGE KAKOR TUDI OSTALE ŠOLSKE POTREBČŠČINE DOBITE PO KONKURENČNIH CENAH V **PTUJSKI KNJIGARNI IN PAPIRNICI**, MURKOVA ULICA 5

MESTNA KNJIŽNICA IN ČITALNICA V PTUJU

obvešča svoje bralce da bosta v času od 6. do 27. avgusta 1956 zaradi letnega dopusta knjižničarke oba oddelka (za odrasle in mladino) poslovala v omejenem obsegu, ob ponedeljkih, sredah in petkih, sicer pa v dosedanjih dnevnih urah.

Bralce prosimo za potrpljenje in razumevanje trenutnih težav.

Uprava Mestne knjižnice in čitalnice v Ptuju

Po vrhovih Prokletij in ravninah Kosmeta

(Nadaljevanje)

Narava seveda zahteva svoje in tako nam je končno tudi te lepote dovolj. Pa saj smo tudi že nekako pri 12. kilometru, kjer je kanjona konec in dobi soteska blažje oblike. Čakajo nas kamioni in začne se precej divja vožnja, res za bolj močne živce — moji niso vedno dovolj — posebno še, ker se vozimo na kamionih. Že smo v vasi Kučište, kjer nas čakajo nahrbtniki in »najprijetnejši« del poti — vzpon na planoto pod Ničinatom, v zletno taborišče. Radovednost in upanje na skorajšnji konec za ta dan nas držita pokonci. Sicer pa se je že povsem stemnilo in tudi rositi je začelo. Vzpon je precej nagel, strm. Ker ni mogoče drugače, pač gre.

Končno smo na cilju. Zadnji. Precej neprijetna zadeva. Pred nami se razgrinja obsežna planota, osvetljena z močno električno svetlobo, vsa prekrita s šotori vseh barv, že polna življenja. Res, lep pogled, toda mi smo nekoliko neučakani, naveličani, sitni. Razmestijo nas po šotorih, prvo noč bolj za silo. Za večerjo je pač prepozno. Malo na tesnem smo, tudi plast slame je precej tanka — kdor prej pride, prej melje. Rosi vedno bolj. Pa nič za to, mi smo utrujeni, telo zahteva počitka — jutri bo pa že kako. Spanec nas počasi premaga drugega za drugim.

Peč — končna postaja. Poldne je že davno minilo, zamuda se je še povečala, do taborišča pa ni ravno kratka pot. Zadnji smo, pred nami je pripeljalo že več posebnih vlakov, mnogo planincev pa je prišlo tudi s črnogorske strani. Na postaji je precej neprijetnega čakanja, saj nas je cela vojska. Popoldansko sonce mimo temnih nevihtnih oblakov neusmiljeno žge. Nahrbtniki odromajo na že pripravljene kamione, mi pa smo takoj bolj sproščeni. Obkrožijo nas zgovorni prodajalci značilnih šiptarskih belih pokrival, ki imajo največ uspeha pri Slovencih, saj nas ne motijo nobeni predsodki, za nas so ta pokrivala bolj folklorna zanimivost, ki jo morajo seveda takoj ovekovečiti fotografski aparati.

Vse je urejeno, dan je znak za odhod in že krenemo v sprevodu proti središču mesta, da se poklonimo pred spominskimi kipi herojev NOB Metohije. Planinska zveza Slovenije je kot zadnja položila svoj venec iz pozlačenega lovora. Za ogled mesta je na razpolago le kratek čas — bo pa ob povratku bolje — in že je treba na pot.

Po načrtu naj bi prvih 12 km prehodili peš, to pa zaradi ogleda Pečke patriaršije in naravnih lepot ter zanimivosti Rugovske klisure. Nadaljnjih 10 km bi nas peljali kamioni, do vasi Kučište, ki leži že kakih 1000 m visoko, od koder je potem še tri četrt ure vzpona na planoto pod Ničinatom, kjer je postavljeno taborišče za nad 3000 udeležencev zleta (v višini ca 1500 m).

Kmalu smo pri Pečki patriaršiji, ki leži pred vhodom v Uugovsko klisuro, ob Bistrici, ki priteče iz nje. Za ogled spet ni dovolj časa. Zamuda rodi zamudo. Samostan je iz XIII. stoletja. Prvotni cerkvi sta se pridružili še dve, ki tvorijo skupno zanimivo arhitektonsko celoto. Za carja Dušana je bil samostan dvignjen na stopnjo patriarhije. Notranjščina je bogata s freskami. Zakladnice in biblioteke z okoli sto rokopisnimi knjigami iz XIII. do XIV. stoletja seveda nismo videli. Okolica se z zgradbo samo zliva v lepo, skladno celoto.

Mudi se naprej. Večeri se že in vse tako kaže, da bo deževalo. Pozna se, da smo precej bolj na vzhodu, precej prej se zdani in tudi stemni. Že smo v Rugovski klisuri, ki se razteza v smeri vzhod-zapad v dolžino kakih 30 km, kanjon sam pa kakih 10 km. Skozi njo teče Pečka Bistrica, ki se prebija skozi kaotično nametane skalnate bloke in ustvarja peneče se slapove. Stene kanjona so večkrat visoke nad po nekaj sto metrov. Deloma so poraščene. Cesta je večkrat usekana v samo skalo, dvakrat mora celo skozi predor. Pozimi je neprehodna. Iznad soteske seveda ne vidimo nikamor. Nebo je oblačno, tako da je vtis še mračnejši. Res, veličastna igra narave! Ne bi pa mogel trditi, da pri nas nimamo takšnih in še večjih naravnih lepot. Mogoče da smo tudi že malo preveč utrujeni od naporne vožnje in hoje. Planinski predel iznad klisure, ki ga ne vidimo, se imenuje Rugovo, znan po stari folklori, po prebivalcih Rugovcih, krepkih gorjancih z zanimivo nošo, najbolj pa so znane rugovske igre, stare bojne igre, ki jih uprizarjajo ob svečanih priložnostih. Molče korakamo, naše oči pa vpijajo vso to divjo gorsko lepoto.

(Nadaljevanje sledi)

POPRAVEK

Stvarno napako v prejšnji številki, da je Djerovica za nekaj več kot 200 m višja (prav: nižja!) od našega Triglava, je zagrešil tiskarski škrat, zato ne sodi v »geografski kriminal«. — Op. ur.

Rojstva in smrti

ROJSTVA: Lazar Katica, Lešnica 56, je rodila Darka; Kosi Božidara, Kidričevo 7 — Boženo; Mohorko Cecilija, Apače 65 — Anico; Purg Angela, Ptuj — Miroslava; Meško Marija, Gajevci 15 — sina; Repič Matilda, Njiverce 16 — Justino; Hojnik Marija, Bratislavci 53 — Borisa; Lešničar Marija, Hum 101 — Janeza; Vidovič Pavla, Pobrežje 36 — Marjana; Lizzi Kristina, Kidričevo 12 — Marjana; Vidmar Marija, Zg. Jablane 33 — Lidijo; Markež Neža, Kicar 117 — Anico; Vinko Barbara, Podlehnik 25 — Franca; Karlovšek Elizabeta, Kidričevo 4 — Branka; Strelec Elizabeta, Markovci 8 — Slavko; Hren Marija, Gorca 12 — Olgo; Mohorko Marija, Apače 104 — Janeza; Kolarič Pavla, Rogoznica 57 — Vojka; Vuzem Elizabeta, Belski vrh 105 — Justino; Jančič Cecilija, Jelovec 33 — Vladimirja; Hemetek Ana, Višnjica 125 — Andreja; Kranjc Marija, Nova vas 16, Ptuj — Milana; Kramberger Terezija, Ločki vrh 6 — Venceslava; Kajzba Marija, Kidričevo 62 — Simona; Drevenšek Angegrinec Anica, Noršinci 39 — Maksimiljana.

Ljana.

SMRTI: Kodrič Helena, Bolfenk 8, roj. 1884, umrla 30. julija 1956; Strelec Slavka, Ptuj, roj. 1956, umrla 28. julija 1956; Kramberger Anton, Kidričevo 34, roj. 1931, umrl 25. jul. 1956; Junger Jožef, Gruškovje 20, roj. 1943, umrl 26. julija 1956.

POROKE: Hodžar Ivan, Ptuj, Slovenski trg 9 in Forstnarič Marija, Ptuj, Slovenski trg 9; Berden Jožef, Ožbalt 12 in Harapin Amalija, Ožbalt 12; Tumpej Stanislav, Ptuj, Levstikova 1 in Smolar Ljudmila, Ptuj, Levstikova 1.

Tržne cene

v sredo, 1. avgusta 1956
(za liter, kilogram ali kos)

Čebula 35 do 40, česen 80, luščeni fižol 50, stročji fižol 25 do 30, krompir 12 do 13, paprika 100 cvetača 70, kumare 20 do 25, kumare za vlaganje 50 do 60, peteršilj 50, rdeča pesa 30, solata endivija 30 do 40, solata v glavah 20 do 30, špinača 80, rdeče zelje 25, zelje v glavah 20, korenček 40, ohrovt 25, paradižnik 60, ječmen 35, koruza 40, pšenica 35, ajdova moka 50, koruzni zdrob 50, surovo maslo 500, zaseka 300, mleko 30, smetana 140, sir 30 do 80, kokoši 300 do 500, piščanci 250 do 450, hruške 30 do 40, jabolka 30, slive 25, ringlo 35 do 40, lisičke 50, jajca 14, buče 30, domači kis 25, maline 80.

Radio Ljubljana in Maribor

Dnevni spored za nedeljo, dne 5. avgusta 1956

NEDELJA, 5. AVGUSTA

6.00—7.00 Pisan spored domačih pesmi in napevov za prijetno nedeljsko jutro — vmes ob 6.05—6.10 Poročila in vremenska napoved, 7.00—7.15 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in objava dnevnega sporeda. 7.15 Reklame. 7.30 Radijski koledar in prireditve dneva. 7.35 Operetna in lahka glasba. 8.00 Otroška predstava — Fran Milčinski — Jože Župan: Vesela povest o žalostni princesi. 8.30 V pesmi in plesu po naši deželi . . . (spored slovenskih narodnih pesmi in plesov). 9.30 Še pomnite to-Carl Maria von Weber: Oberon, uvertura — Lojze Jakopič: Premagal je strah. 10.00 Nedeljski simfonični koncert ra: Luigi Boccherini: Koncert za čelo in orkester v B-duru. Nikolaj Rimski-Korzakov: Šeherezada. 11.15 Oddaja za Beneške Slovence. 11.35 Mala revija lahke glasbe. 12.00 Pogovor s poslušalci. 12.15 Opoldanski glasbeni spored. 13.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved, pregled dnevnega sporeda in obvestila. 13.15 Zabavna glasba, vmes reklame. 13.30 Za našo vas. 14.15 Želeli ste — poslušajte! — I. del. 15.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in obvestila. 15.15 Želeli ste — poslušajte! — II. del. 16.30 Dubrovniške letne igre (Reportaža). 16.45 Glasbena medigra. 17.00 Promenadni koncert. 18.00 Radijska igra — Henrik Ibsen: Stebri družbe. 18.53 Glasbena medigra. 19.00 Zabavna glasba, vmes reklame. 19.30 Radijski dnevnik. 20.00 Večerni operni koncert. 21.00 Športna poročila. 21.15 Gostje iz Kölna (spored zabavne glasbe izvaja orkester Hermann Hagestedt — solisti Ilse Hübever in Wiley Schneider). 22.00 Napoved časa, poročila, vremenska napoved in pregled sporeda za naslednji dan. 22.15—23.00 Nočni koncert Demetrij Žebre: Svobodi naproti, simfonična pesnitev; Bruno Bjelinski: Koncert za klavir in orkester. 22.15—23.00 UKV program: Plesna glasba. 23.00—24.00 Oddaja za tujino — na valu 327.1 m (prenos iz Zagreba).

Prijet drzen Kra - gulj

Verjetno ne bo nikdo jezen, če potožim, kakšna katastrofa je zadela ptujske Trate z dnevom, ko je navlekel na Trate svoj brlog požrešni lisjak, ki strahuje sedaj že celo ulico.

Krade in odnaša vse, kar mu pride pod roko. Najraje obiskuje stavbišča. Odnaša deske, opaže, betonsko železo, vse, kar se da odnesti. Na svoj pohod gre le v viharni in deževni noči. Ko si je znašal gnezdo, je bil celo drzen. Takrat so ga često videli, kako je odnašal skozi kletna okna sosedov razne potrebščine. Če pride v kurnik, odnese vse kar najde: kure, zajce, še koklji ne prizanese.

Ta Kra-gulj namreč misli, da bodo vsi tako velikodušni, kakor je bila njegova prva žrtev, ki ni vztrajala na tem, da bi ga sodišče kaznovalo in je zahtevala samo povračilo škode. Vendar lisjaka to ni izučilo. Po tem se ni nič poboljšal, temveč je zagrozil še s sekiro in tako še nadaljuje svojo tatinsko obrt.

V bodoče se torej več ne bodo žrtve smele zadovoljiti s povračilom škode, temveč bodo morale zahtevati strogo kaznovanje za nepoboljšljivega lisjaka.

-O-

PROGRAM GASILSKEGA FESTIVALA V MARIBORU

V SOBOTO, DNE 4. AVGUSTA 1956:

Ob 11. uri slavnostna seja izvršilnega odbora GZ LRS.

Ob 12.30 sprejem na OLO Maribor.

Od 18. ure dalje promenadni koncerti na raznih krajih mesta in demonstracija orodja.

Ob 20. uri regata na Dravi.

Ob 20.30 gledališka predstava na Rotovškem trgu — folklorni nastopi v »Unionu«.

Oba dneva demonstracija orodja na mariborskih trgih in ogled »Mariborskega tedna« ter gasilske razstave.

V NEDELJO, DNE 5. AVGUSTA 1956:

Ob 5. uri budnica.

Ob 9. uri začetek parade.

Ob 15. uri nastop na stadionu ŽSD »Maribor«.

Od sobote, 4. avgusta, od 8. ure do nedelje, 5. avgusta, do 14.30 bodo prapori razstavljeni pred glavnim kolodvorom.

Oglasi in objave

SEJMI V PTUJU v mesecu avgustu

Letni sejem bo zaradi nedelje, 5. avgusta, v ponedeljek 6. avgusta (Ožbaltov sejem). Tedenski živinski sejmi za govedo in konje bodo 7. in 21. avgusta, za svinje in drobnico pa 8., 15., 22. in 29. avgusta.

PREMOGOVNIKI PODGORCI-VIČANCI, pošta Velika Nedelja, razpisuje po sklepu delavskega sveta mesto

računovodje

Pogoji: sposoben računovodja — bilancist z najmanj petletno prakso v industrijskem podjetju.

Plača po tarifnem pravilniku.

Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Prošnje z overovljenimi prepisi dokumentov o strokovni izobrazbi in dosedanji praksi dostavite do 15. avgusta 1956.

PREKLIC

Vse žaljive besede izrečene proti Pepci Haložan so neresnične.

Terezija Pislak

PREKLIC

Preklicujemo za neveljavno nakaznico za nabavo 608 kg plinskega olja in 62 kg motornega olja, izdano dne 17. julija 1956. Številka nakaznice 03/3-11/124.

Kmetijsko in vrtnarsko gospodarstvo Ptuj

Prodam

PRODAM OSEBNI AVTO OPEL-KADET v voznem in registriranem stanju. Občina Ptuj.

PRODAM 2000 kg sena. Naslov v upravi lista.

NOV IZRUVAČ za krompir prodam. Muršec Janez, Dornava 126.

2 ha POSESTVA, novo gospodarsko poslopje 20 minut izven Ptuja prodam. Naslov v upravi.

ENODRUŽINSKO HIŠO, takoj vseljivo, v Ptuju prodam. Naslov v upravi.

POSESTVO, hišo z gospodarskim poslopjem, zelo lepa lega, primerno za čebelarje, blizu Ptuja prodam ali dam v najem ali pa menjam za enostanovanjsko hišo v Ptuju ali Mariboru-okolici. Poizve se: Stuki štev. 27, Ptuj.

Od PTUJA do BUKOVEC sem zgubila žensko pleteno jopico. Najditelja prosim, da jo proti nagradi odda v upravi lista.

STAREJŠO ŽENSKO (upokojenko) sprejmem v dopoldanskih urah k otroku. — Ptuj, Jadranska ulica 3.

GOSPODINJSKO POMOČNICO z znanjem kuhe iščem. Naslov v upravi.

PRAZNO ALI OPREMLJENO SOBO v Ptuju ali okolici iščem. Dam nagrado. Vprašati Kolarjevo v ptujskem gledališču.

OBJAVE
Občinskega ljudskega odbora Ormož

Obveščamo vse občinstvo, da se je odsek za finance ObLO Ormož preselil v nove prostore v Ulico heroja Polaka št. 14/I. (bivši hotel). Za stranke bosta tudi v bodoče samo vsak torek in petek od 7. do 13. ure. Izven navedenih dni stranke ne bodo sprejete.

★

Vsem taksnim zavezancem ponovno pojasnjujemo, da je bil rok za plačilo taks 14. julij t. l. ter se pri vseh pozneje dospelih vplačilih zaračuna 50 % povišana taksa in 9 % zamudne obresti po uredbi. — Povišana taksa se plača neglede na prisilno izterjavo.

★

Po izvršenih kontrolnih pregledih je ugotovljeno, da je več prijav za odmero taks netočnih in vsled tega dajemo možnost vsem taksnim zavezancem, ki iz kakršnegakoli vzroka niso prijavili kakšnega taksi zavezanega predmeta, da še to storijo v roku 8 dni po objavi tega razglasa. Pripominjamo, da ne bodo oproščeni plačila povišane takse, vendar ne bodo predlagani v kaznovanje, kar se bo seveda v vseh ostalih primerih brezpogojno izvršilo.

Odsek za finance

Kupimo slamo za steljo, škope in hlevski gnoj

Prodajamo vino od 110 din naprej, sadjevec po 35, domače žganje (droženko) po 320 in domači kis po 15 din. Gostilne imajo popust.

Zadružno podjetje »VINARSKA ZADRUGA« PTUJ — Muzejski trg

Mestni kino Ptuj

predvaja v dneh od 3. do 5. avgusta francoski film »ŽENE SO NEVARNE« (za mladino neprimeren!) in v dneh od 7. do 9. avgusta ob 16. in 18.30 ameriški film »STEKLENA PAJČEVINA«.

Istočasno predvaja v izrednem programu 3. in 4. avgusta ob 16. uri in 6. avgusta ob 18.30 in 20.30 ameriški barvni film »RDEČI GUSAR«.

Kino Muretinci

predvaja dne 4 in 5. avgusta francoski film »G. HULOT NA POČITNICAH«.

Večje podjetje v PTUJU išče

računovodjo

Ponudbe pošljite na upravo »Ptujskega tednika« po šifro »sposoben«. Nastop službe takoj. Dvosobno stanovanje preskrbljeno in takoj vseljivo. Plača po dogovoru.